

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1955

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 6

18—23 februari

Debatter m. m.

Fredagen den 18 februari

Sid.

Interpellation av herr Bergh ang. tillståndsprovningen av de statliga myndigheternas inköp	4
--	---

Onsdagen den 23 februari

Anslag under andra huvudtiteln:

Inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt	8
Ersättningar åt nämndemän	18
Fångvårdsstyrelsen	19
Främjande av ett alkoholfritt umgängesliv	26
Lönegradsplaceringen för vissa yrkeslärtjänster	31
Förordningsförslag om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.	33
Förkortad arbetstid vid hälsofarligt arbete m. m.	39
Statsbidraget till erkända arbetslöshetskassor m. m.	41
Höjning av värdegränserna i vissa lotterier m. m.	43
Interpellation av herr Svärd ang. Spritcentralens åtgärder för begränsning av alkoholreklamen	48

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 23 februari

Bevillningsutskottets betänkande nr 7, om ändring i förordningen ang. tillverkning av brännvin m. m.	7
---	---

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 10, ang. ändrad lydelse av 11 § lagen om trafikförsäkring å motorfordon	8
— nr 11, rörande förslag till lag i anledning av Sveriges anslutning till det internationella fördraget ang. godsbefordran å järnväg m. m.	8
— nr 12, ang. ändrad lydelse av 116 § lagen om försäkringsavtal m. m.	8
Statsutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifterna under andra huvudtiteln (justitiedepartementet)	8
— nr 18, ang. utgifter å tilläggsstat II: finansdepartementet	25
— nr 30, ang. ersättning för tjänstgöring på obekvämt arbetstid m. m.	25
— nr 22, ang. utgifter å tilläggsstat II: civildepartementet	26
— nr 31, ang. vissa åtgärder för att främja ett alkoholfritt umgängesliv	26
— nr 32, ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.	31
Bevillningsutskottets betänkande nr 8, ang. förslag till förordning om försäljning av alkoholfria drycker	33
Bankoutskottets utlåtande nr 3, ang. förslag till förordning om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.	33
Första lagutskottets utlåtande nr 13, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus	38
Andra lagutskottets utlåtande nr 3, ang. förkortad arbetstid vid hälsofarligt arbete m. m.	39
— nr 4, ang. höjning av minimiåldern för erhållande av körkort för lätt motorcykel	41
— nr 5, ang. ändring av förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor	41
— nr 6, ang. ändrad lydelse av 2 och 5 §§ lotteriförordningen	43
Tredje lagutskottets utlåtande nr 4, ang. fortsatt giltighet av lagen om hyresreglering m. m.	47
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, ang. befrielse från radiolicensavgift för dövstumma föräldrar med hörande, minderåriga barn	47

Fredagen den 18 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 74, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 6 juni 1952 (nr 434) om särskild skolstyrelse i vissa fall.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående en av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1954 vid dess trettiosjunde sammanträde antagen rekommendation; samt

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av konventionen mellan Sverige och Schweiz rörande socialförsäkring.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom proprie-balanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper; och

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 64, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassa-reserv, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående godkännande av avtal om inrättande och drift av ett institut för optisk forskning, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 72, angående prisutjämningsavgift m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr Boo m. fl. väckta motionen, nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen m. m.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 75, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 76, angående försäljning av vissa kronoegendomar; och

nr 79, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit.

Interpellation ang. tillståndsprövningen av de statliga myndigheternas inköp

Herr BERGH (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Genom ett Kungl. Maj:ts cirkulär den 17 dec. 1954 (nr 745) förbjöds de statliga myndigheterna att för statens räkning köpa eller beställa annan lös egendom än sådan förbrukningsmateriel som oundgängligen erfordrades för den löpande verksamheten. Rätten här till överfördes i realiteten till statsdepartementen i det att det i varje särskilt fall krävdes tillstånd av Kungl. Maj:t. De av riksdagen uppdragna riktlinjerna för den statliga verksamhetens bedrivande har därmed väsentligt förändrats samtidigt som de statliga myndigheterna ställdes inför en helt ny situation.

Konsekvenserna av Kungl. Maj:ts beslut blir ytterst svåröverskådliga då några riktlinjer icke uppdrogs enligt vilka de statliga myndigheternas ansökningar om tillstånd till köp eller beställning skulle behandlas av respektive statsdepartement. Risker synes därför föreligga att vissa skadeverkningar kan komma att uppstå och att de med åtgärden avsedda fördelarna därigenom helt eller delvis kan gå förlorade.

Riksdagen har varken vid eller efter beslutets fattande beretts tillfälle att ta gä ställning till den ifrågavarande åtgärden. Det förhållandet att riksdagen genom sina beslut att anvisa medel till statsverksamheten också fastslagit densamma omfattning synes mig motivera att riksdagens medinflytande också kommer till reellt uttryck vid en begränsning av verksamheten. Under alla förhållanden bör riksdagen få vetskap om dels de bedömningar om de väntade resultaten, som Kungl. Maj:t verkställt, dels de principer efter vilka Kungl. Maj:t meddelar köp- eller beställningstillstånd, dels också de nackdelar och skadeverkningar, som kan väntas uppstå eller som redan visat sig följa av denna i högsta grad centraliserade beslutanderätt.

Äberopande vad jag ovan anført hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finans-

departementet få rikta följande frågor:

1. Vilka metoder och principer är vägledande vid de i sista hand ansvariga departementschefernas granskning och beslut i anledning av begärda tillstånd att få köpa eller beställa annan lös egendom än förbrukningsmateriel?

2. Har den centraliserade granskningen lett till några påtagliga positiva resultat från samhällsekonomisk synpunkt?

3. Har herr statsrådet för avsikt att sammanfattande redovisa resultaten av granskningsverksamheten för riksdagen på ett sådant sätt att riksdagen beredes möjlighet att reellt utöva sitt medinflytande på denna fråga?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning för tjänstgöring på obehövlig arbetstid m. m.;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för att främja ett alkoholfritt umgängesliv jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 februari 1954 (nr 73) angående tillverkning av brännvin, m. m.; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om försäljning av alkoholfria drycker, jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar m. m., dels ock i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnesjukhus;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete;

nr 4, i anledning av väckta motioner om höjning av minimiåldern för erhållande av körkort för lätt motorcykel;

nr 5, i anledning av väckta motioner

angående viss ändring av förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor; och

nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207), dels ock i ämnet väckt motion;

tredje lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, över motion om befrielse från radiolicensavgift för dövstumma föräldrar med hörande, minderåriga barn.

Anmälades och bordlades en av herr *Bergh* under sammanträdet till herr förste vice talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.10.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 22 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 82, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående försäljning av vissa kronoegendomar.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 79, med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 30 maj 1952 (nr 325) med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid central-kassa för jordbrukskredit.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Bergh* m. fl. väckta motionen, nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 2, 18, 22 och 30—32, bevillningsutskottets betänkan-kanden nr 7 och 8, bankoutskottets utlåtande nr 3, första lagutskottets utlåtande nr 13, andra lagutskottets utlåt-

tanden nr 3—6, tredje lagutskottets utlåtande nr 4 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1.

På framställning av herr talmannen beslöts att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde statsutskottets utlåtande nr 22 skulle uppföras näst efter samma utskotts utlåtande nr 30 samt bevillningsutskottets betänkande nr 7 sättas främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 77, angående ersättning till vissa beställningshavare i reserven m. fl. för minskning i avlöningsförmåner till följd av beslut vid 1940 års lagtima riksdag;

nr 78, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 80, angående ändring av vissa postavgifter; och

nr 81, med förslag till lag om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunalfullmäktige m. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1955/56 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1955/56 under försvarets fonder m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

- nr 396, av herr *Lindblom* m. fl.,
- nr 397 av herr *Björnberg* m. fl.,
- nr 398 av herr *Ewerlöf* m. fl.,
- nr 399, av herr *Ewerlöf* m. fl., och
- nr 400, av herr *Bergh*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-

ring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 23 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 77, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 (nr 269) angående byggnadsforskningsavgift.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 96, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående ersättning till vissa beställningshavare i reserven m. fl. för minskning i avlöningsförmåner till följd av beslut vid 1940 års lagtima riksdag.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 78, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition

nr 80, angående ändring av vissa postavgifter.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 81, med förslag till lag om proportionellt valsätt vid val inom lands- ting, kommunalfullmäktige, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 396, av herr *Lindblom* m. fl.,
- nr 397, av herr *Björnberg* m. fl.,
- nr 398, av herr *Ewerlöf* m. fl.,
- nr 399, av herr *Ewerlöf* m. fl., samt
- nr 400, av herr *Bergh*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 33 och 34.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 februari 1954 (nr 73) angående tillverkning av brännvin, m. m.; bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag i anledning av Sveriges anslutning till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg samt angående befordran å järnväg av resande och resgods; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 116 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal och till förordning angående ändrad lydelse av 12 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13**Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i hovrätternas personalförteckning, som föreslagits av departementschefen, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under budgetåret 1955/56, dels ock till Hov-

rätterna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 6 406 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att den administrativa verksamheten vid Svea hovrätt skulle organiseras inom en särskild byrå under ledning av en byråchef i lönegraden Ca 37, i samband varmed den nuvarande tjänsten såsom hovrättssekreterare skulle indragas, samt att vid övriga hovrätter de nuvarande tjänsterna såsom hovrättssekreterare i lönegraden Ca 29 skulle omändras till byrådirektörstjänster i lönegraden Ca 31.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling jämväl förehäft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald* (I: 327) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström* (II: 421);

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Antby* och *Rylander* väckt motion (II: 420), vari hemstälts, utom annat, att riksdagen måtte besluta, att de föreslagna tjänsterna såsom chefer för de administrativa avdelningarna vid Göta hovrätt samt vid hovrätten över Skåne och Blekinge, för Västra Sverige och för Övre Norrland måtte inplaceras i 33 lönegraden.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 327 och II: 421 ävensom motionen II: 420 i vad den avsåge löneställningen för vissa hovrättssekreterare,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i hovrätternas personalförteckning, vilka angivits i statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 4 januari 1955;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under budgetåret 1955/56;

c) till Hovrätterna: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 6 406 000 kronor;

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

II. att motionen II: 420, till den del den icke behandlats under I, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Näsgård* och *Leander*, fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin*, *Thun*, *Ivar Nilzon*, *Bergström*, *Lindholm*, *Rubbestad*, *Svensson* i Ljungskile, *Pettersson* i Degerfors, *Birke* och *Onsjö*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå, att den administrativa chefstjänstemannen i Svea hovrätt skulle placeras såsom byrådirektör i lönegrad Ca 33. I enlighet härmed hade reservanterna ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag av motionerna I: 327 och II: 421 ävensom motionen II: 420 i vad den avsåge löneställningen för vissa hovrättssekreterare,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i hovrätternas personalförteckning, som angivits i statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden för den 4 januari 1955, dock med den jämkning som påkallades av vad reservanterna anfört rörande en byrådirektörstjänst i Svea hovrätt;

b) fastställa i reservationen införd av löningsstat för hovrätterna, att tillämpas under budgetåret 1955/56;

c) till Hovrätterna: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 6 403 000 kronor.

Herr **SUNDELIN** (fp):

Herr talman! I denna punkt av statsutskottets nu föreliggande utlåtande behandlas ett av departementschefen framlagt förslag om en viss omorganisation och förstärkning av hovrätterna. Förslaget tar bl. a. sikte på en förstärkning av hovrätternas administrativa organisation. Departementschefen erinrar om hovrätternas dubbla uppgifter: dels att i första hand vara domstolar, dels att handha den administrativa förvaltningen för huvuddelen av domstolsorganisationen med häradsrätterna, vattendomstolarna samt i viss mån också rådhus-

rätterna som underlydande organ. Den nuvarande organisationen, sägs det, förutsätter medverkan i ej ringa utsträckning av domarpersonal vid handläggningen av de administrativa ärendena. Detta medför en splittring och ett hinder beträffande såväl det administrativa som det dömande arbetet. Så redovisas en undersökning av statens organisationsnämnd, som bl. a. anför, att en grundläggande princip synes böra vara, att administrativa arbetsuppgifter såvitt möjligt avlastas domarpersonalen. En särskild administrativ personalorganisation bör därför skapas vid domstolsväsendet. En tillämpning av denna princip bör enligt organisationsnämnden leda till att vid hovrätterna inrättas administrativa enheter, avdelningar, till vilka i första hand administrativa arbetsuppgifter i egentlig bemärkelse och i andra hand arbetsuppgifter av administrativ karaktär i anslutning till rättegångsväsendet bör koncentreras.

Gemensamt för samtliga hovrätter gäller, framhåller organisationsnämnden, att verkschefernas egentliga och synnerligen kvalificerade arbetsuppgifter ligger på ett annat område än det administrativa, och det bör därför vara ett önskemål, att verkscheferna, d. v. s. hovrättspresidenterna, avlastas sådana uppgifter, som inskränker deras möjligheter att fullgöra de mera kvalificerade åliggandena. Detta önskemål torde i stort sett vara lika starkt vid envar av de s. k. landsortshovrätterna men framstår med särskild styrka vid Svea hovrätt.

Då det gäller principen att söka avlasta så mycket som möjligt av de administrativa uppgifterna från hovrätternas dömande personal har från remissmyndigheternas sida knappast gjorts några egentliga invändningar. Och inom statsutskottet — det skulle jag vilja med eftertryck betona — har det inte heller rått några delade meningar om det önskvärda uti att domarpersonalen i största möjliga utsträckning befrias från administrativa göromål för att odelat kunna ägna sig åt domaruppgifterna. Det är i fråga om löneställningen för cheferna för de tillänkta administrativa avdel-

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

ningarna vid hovrätterna som meningarna gått isär.

Organisationsnämnden har föreslagit att dessa tjänster vid de fem hovrätterna i landsorten skulle placeras i 31 lönegraden, medan motsvarande tjänst i Svea hovrätt skulle placeras i lönegrad 37. Såvitt framgår av redovisningen i propositionen har endast en av de remissmyndigheter, som yttrat sig i lönefrågan, tillstyrkt förslaget, nämligen Svea hovrätt. Övriga hovrätter anser, såvitt det angår dem, att lönen inte bör sättas lägre än för hovrättsassessor som nu är placerad i lönegrad 33. Statens lönenämnd och statskontoret föreslår 31 lönegraden vid Svea hovrätt och 29 lönegraden vid övriga hovrätter. Riksräkenskapsverket föreslår 33 lönegraden vid Svea hovrätt och 31 lönegraden vid landsortshovrätterna. Kungl. Maj:t har anslutit sig till organisationsnämndens förslag, och det har också statsutskottets majoritet gjort.

Ett antal reservanter inom utskottet har ansett att den föreslagna löneställningen, 37 lönegraden, byråchefsgården, för den administrativa tjänsten i Svea hovrätt inte är motiverad med hänsyn till arbetsuppgifterna. Reservanterna har därför närmast anslutit sig till riksräkenskapsverkets förslag. Reservanterna anser heller inte att en löneskillnad mellan 37 och 31 lönegraderna mellan tjänsten i Svea hovrätt och tjänsterna i övriga hovrätter kan försvaras.

Organisationsnämnden har motiverat denna föreslagna löneskillnad. Motiveringen återges i statsverkspropositionens andra huvudtitel på sidan 40: »Vad beträffar chefen för den administrativa avdelningen i Svea hovrätt vill nämnden uttala, att denne får ett omfattande handläggningsområde, som inrymmer åtskilliga synnerligen kvalificerade arbetsuppgifter. Med hänsyn dels härtill och dels till önskvärdheten av att till befattningen knyta kvalificerad arbetskraft, som genom längre tjänstgöring vid domstolsväsendet kan skapa stadga och kontinuitet i utvecklingen inom dess administration, bör denne befattningshavare ha byråchefs tjänsteställning.» Sedan säges

det: »En högt kvalificerad administrativ tjänsteman torde otvivelaktigt krävas inom en organisation med domstolsväsendets omfattning och struktur.»

Vidare heter det: »Cheferna för de administrativa avdelningarna vid hovrätterna i landsorten bör besitta sådana kvalifikationer, att de i väsentlig omfattning kan avlasta presidenterna löpande administrativa arbetsuppgifter. Nämnden föreslår, att befattningarna placeras i 31 lönegraden. Denna löneställning anser nämnden motiverad med hänsyn dels till arbetsuppgifternas karaktär och dels till önskvärdheten av att till tjänsterna — vilka för flertalet av innehavarna torde bli sluttjänster — knyta väl kvalificerade tjänstemän.»

Man kan nog inte av dessa motiveringar utläsa, att det skulle vara befogat med en så stor löneskillnad mellan tjänsterna som sex lönegrader, i synnerhet som landsortshovrätterna har ställt sig mycket kritiska till tanken att till Svea hovrätt centralisera vissa uppgifter som rör samtliga hovrätter. Man kan härtill foga den reflexionen, att om tjänsten i Svea hovrätt skulle sättas i 37 lönegraden, torde det väl vara svårt att i längden motstå krav om att motsvarande tjänster vid de övriga hovrätterna skall placeras i åtminstone 33 lönegraden — något som ju i detta sammanhang föreslagits i en motion.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Det har praktiskt taget rätt enighet om de förslag som Kungl. Maj:t framlagt under andra huvudtiteln utom i ett par avseenden där man ställt andra yrkanden, och i ett fall redovisas en blank reservation.

Den punkt vi nu diskuterar, och där det har rätt delade meningar i utskottet, avser en fråga som inte är alldeles ny. Man har sedan länge diskuterat på vad sätt man skulle kunna åstadkomma en nödvändig avlastning av de administrativa göromålen från hovrätternas presidenter. Det är en belastning som är

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

alldeles särskilt tung för presidenten i Svea hovrätt. Genom organisationsnämndens undersökningar har man, såsom reservanten redovisat, kommit fram till att särskilda administrativa chefs-tjänstemän skulle tillsättas. Då har det uppstått delade meningar om i vilka lönegrader dessa skall placeras. Här behöver jag inte alls redogöra för vad förslaget innebär. I det hänseendet hänvisar jag bara till vad reservanten anfört och vill vitsorda vad han har sagt.

Vad som var angeläget för statsutskottet och alldeles särskilt dess tredje avdelning var att försöka få reda på i vad mån göromålen i Svea hovrätt och i hovrätterna ute i landet skilde sig från varandra på det administrativa planet. Det finns ju fem hovrätter ute i landet. Reservanterna hävdar att det inte är någon större skillnad i arbetet och inte heller bör vara någon större skillnad i löneställningen för dessa administrativa tjänstemän, vare sig de är placerade vid hovrätterna ute i landet eller vid Svea hovrätt.

Jag ber nu att få uppehålla mig en liten smula vid detaljerna här.

Svea hovrätt har en personal på 140 man. Av dessa är 64 dömande personal. Vid de övriga fem hovrätterna finns det tillsammans 63 dömande. Svea hovrätts dömande personal är alltså lika stor, ja, till och med något större än personalen vid de fem andra hovrätterna tillsammans. Bara detta bör ju visa, eftersom arbetsbelastningen står i proportion till personalen, att Svea hovrätt intar en alldeles särskild ställning.

Men det är inte nog härmed, utan till detta kommer att i Svea hovrätt är ju också vattenöverdomstolen inordnad. Därav följer att Svea hovrätt inte bara har en direkt övervakning över 35 domsagor — efter vad jag vill minnas — utan även har att också i administrativt hänseende ha ledningen över vattendomstolarna. Bara detta gör en väsentlig skillnad mellan arbetet i Svea hovrätt och motsvarande arbete i de andra hovrätterna.

Jag nämnde att under Svea hovrätt lyder 35 domsagor jämte rådhusrätter. De

övriga hovrätterna har väl i medeltal vardera 16, 17 domsagor jämte rådhusrätter. Det bör framstå klart för alla dem som har reda på detaljerna att det blir en så stor arbetsbelastning i Svea hovrätt att förhållandena kompliceras mera där än i de andra hovrätterna.

Den byråchef som är föreslagen vid Svea hovrätt skall vara personalchef, och han skall även anställa administrativ personal, i den mån presidenten eller plenum beslutar detta. Förutsättningen för att det skall bli en väsentlig avlastning av presidentens arbete är att det blir en sådan delegering även när det gäller ganska viktiga poster.

Denne byråchef som har detta stora område skall sålunda vara ansvarig för kvartalsrevisionen och redovisningen från varje enskild domsaga och vattendomstol. Det bör vara klart att det här inte rör sig om småsummor utan gäller rätt stora belopp, och det är även rätt invecklade procedurer som skall kontrolleras.

Här kan invändas att samma procedur förekommer i de andra hovrätterna. Det är sant, men arbetsmängden är så mycket större vid Svea hovrätt, och därtill kommer, såsom jag nämnde förut, vattendomstolarna, som inte är så särskilt lätta. Jag skulle tro att de är värre att sköta än domsagorna i allmänhet är. Rörligheten hos personalen är stor både i domsagorna och i vattendomstolarna, och det gäller för den administrative tjänstemannen att alltid se till att det finns folk, om det skulle bli någon lucka. Han skall då ordna så att personer skickas ut för att uppehålla befattningarna. Detta skall som sagt ske i samråd med presidenten eller på eget ansvar, om presidenten, såsom det förutsättes, delegerar detta till byråchefen.

Byråchefen skall vidare vara föredragande i för domstolsväsendet gemensamma administrativa frågor. Det hålls varje år flera gånger — jag vet inte hur ofta, fyra, fem, kanske sex — s. k. presidentkollegier, där presidenterna från hovrätterna i landet sammanträffar i Stockholm för att överlägga om gemensamma problem. De frågor, som då be-

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

handlas, skall beredas av denne tjänsteman. Det är ofta rätt invecklade frågor — det ligger i sakens natur att man tar upp sådana besvärliga problem som man inte kan lösa var för sig. Man har här att lita till de gemensamma överläggningarna för att komma fram till en gemensam praxis. Detta skall som sagt denne tjänsteman bereda.

En sak till i detta sammanhang! Han skall vara konsult för de andra hovrätterna. Det förekommer redan nu att sekreterarna ringer eller skriver för att ta reda på hur man ser på olika frågor i Svea hovrätt och hur man bör förfara. Det skall alltså även lämnas råd och anvisningar härifrån. Detta gör ju också att man måste ställa mycket höga krav på denne tjänsteman.

Det är vidare avsett att sedan de administrativa chefstjänstemännen tillsatts skall en ytterligare rationalisering och ekonomisering av arbetsformerna vid hovrätterna och de 117 domsagorna i landet igångsättas. Detta arbete skulle då vila på de undersökningar som organisationsnämnden och en särskild kommitté har kommit fram till. Sedan skall det göras en överarbetning, och så skall man få fram tillämpliga och genomförbara förslag. I detta arbete är det avsett att denne byråchef skall inta en central ställning och bli en ledande och impulsgivande kraft.

Ja, ärade kammarledamöter, detta är detaljer, av vilka de flesta var för sig kanske inte är alldeles avgörande för att det skall tillsättas en byråchef vid Svea hovrätt. Men tillsammans bildar de en stor och maktpåliggande uppgift som väsentligt skiljer sig från uppgifterna för var och en av de administrativa chefstjänstemännen vid de övriga hovrätterna. Det är därför som tredje avdelningen och statsutskottets majoritet har kommit fram till att Kungl. Maj:ts förslag är antagbart. Vi har således tillstyrkt detsamma.

Jag ville sluta med att säga, att skulle det bli majoritet för reservanternas förslag, beviljar riksdagen en lönereglering och en löneökning utan att någon ändring av organisationen kan åstadkom-

mas. Och det är organisationen som här är avgörande — det är förändringen i arbetsfördelningen som är det nödvändigaste. Det är en mycket allvarlig sak att presidenterna vid vårt lands hovrätter inte kan få tid att ägna sig åt den dömande uppgiften under mer än omkring en tredjedel av sin arbetstid — i Svea hovrätt inte ens det, utan kanske endast en femtedel. Där är landets kanske främste dömande jurist — som så många av facket vill påstå — så upptagen med administrativa göromål, att han kanske bara har en femtedel över av sin rätt långa arbetstid att ägna sig åt dömande verksamhet. Det bör då stå klart att man får ta krafttag för att här åstadkomma en förändring.

Personligen, herr talman, frågar jag inte ett dugg efter om det är en vaktmästare, som kunde sköta detta, eller en byråchef eller en generaldirektör. Det är mig fullkomligt likgiltigt, men jag har funnit det nödvändigt att man avlastar arbetet för dessa dömande jurister. Då nu vårt vedertagna lönesystem ger den bästa garantien för att vi skall få den man som behövs om vi söker denne på byråchefsplanet, varigenom omorganisationen skulle kunna genomföras, har jag kommit fram till att man utan tvekan kan tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Jag medger gärna, att jag inte så mycket sett på hur befattningen passar in i vårt lönesystem, och jag är tillräckligt realist för att begripa, att man inte kan bortse från detta. Men jag är också tillräckligt realist för att ha den uppfattningen, att vårt lönesystem måste vara vår tjänare och inte vår herre. Visar det sig, att det är nödvändigt med en man som i detta fall står sex lönegrader ifrån sina kolleger i landsorten, får man finna sig i det. Jag har, som sagt, blivit övertygad om att det är nödvändigt med denna förändring här, och det är därför, herr talman, som jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr SUNDELIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustaf Karlsson kom i sitt anförande in på hur belastad

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

hovrättspresidenten i Svea hovrätt var av administrativa uppgifter. Ja, jag trodde att vi var överens om att man skall söka åstadkomma en avlastning. Om detta har inte några delade meningar rått.

Sedan säger herr Gustaf Karlsson, att Svea hovrätt är betydligt större än övriga hovrätter, och han anför exempel på det. Det är heller ingen som kan bestrida fakta i det fallet. Men då det gäller en administrativ chefstjänsteman, sådan som här är föreslagen, är det ju inte mängden av göromål som i regel skall vara avgörande för lönesättningen, utan det är göromålets kvalitet. Om det är ungefär samma göromål som i andra hovrätter men i betydligt större omfattning, så skall chefstjänstemannen ha underordnad personal till hjälp med arbetsuppgifterna.

Sedan sade herr Gustaf Karlsson, att om reservationen bifalles, blir det ingen ändring, utan det kommer att bli som förut. Jag tror inte det. Jag har fäst mig vid att hovrättssekreterartjänsterna inte bara vid Svea hovrätt utan även vid andra hovrätter hålls vakanta i väntan på hur riksdagen kommer att ställa sig till detta förslag.

Jag vill också påpeka, vilket kanske är onödigt, att även reservanterna och samtliga remissmyndigheter som yttrat sig i lönefrågan ändock ansett, att tjänsten i Svea hovrätt skall stå två lönegrader över motsvarande tjänster vid de övriga hovrätterna.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Det stora antalet reservanter här visar att uppfattningarna är ganska delade i utskottet.

Herr Sundelin har svarat på herr Karlssons skrämselfpropaganda, höll jag på att säga, om att det inte skulle bli någon ändring, om vi inte inrättade en byråchefstjänst. I likhet med herr Sundelin har inte heller jag fattat att saken skulle ligga till på det sättet. Jag har uppfattat det så — och det sade herr Karlsson själv i början av sitt anförande — att det är en ren lönesättningsfråga.

Jag förstår emellertid tveksamheten. Jag skall villigt erkänna, att jag från början var beredd att gå med på byråchefstjänsten i lönegrad 37. Men sedan vi i avdelningen fått ingående redogörelser för vad de uppgifter innebär, som vederbörande tjänsteman skall ha, fick vi klart för oss att det endast var motiverat med en tjänst i lönegrad 33, sålunda, som redan nämnts, två lönegrader över vederbörande byrådirektör i övriga hovrätter. Det är ändå ingen tillfällighet att alla de tre lönesakkunniga organen, statskontoret, lönenämnden och riksräkenskapsverket, har gått klart emot en placering av denna tjänst i 37 lönegraden. I femte avdelningen är vi alla eniga om att det är en väl motiverad placering som föreslås i reservationen.

Jag kan inte låta bli att i detta sammanhang något reagera emot vad man ständigt möter, nämligen en tendens att betrakta 31 och 33 lönegraderna som relativt låga lönegrader. Man säger, att tar vi inte en högre lönegrad får vi inte kunnigt och duktigt folk. Jag tror att man får akta sig väldigt noga för ett sådant resonemang. Skulle man höja lönegraden är jag övertygad om — och jag tror att också mina kamrater står på den linjen — att här kommer krav inte bara ifrån byrådirektörerna i de andra hovrätterna — ty sex lönegrader är en alltför stor skillnad — utan också från andra verk som kan behöva inrätta en eller annan byrå med tillhörande byråchef.

Som redan sagts och som jag bara vill understryka är alla eniga om nödvändigheten av omorganisationen, men jag tror att kammarens ledamöter skulle behöva få ett klart besked om vad herr Karlsson stöder sitt påstående på, att om det här blir 31 och 33 lönegraderna så kommer inte omorganisationen till stånd. Om så är fallet, tycker jag att saken måste tas under omprövning igen, men vi har inte fått sådana upplysningar att vi har kunnat få den uppfattningen. Är vi missledda, så à la bonne heure, då får vi ledas på rätt stråt igen.

Herr Karlsson talade rätt mycket om vad vederbörande i Svea hovrätt skulle

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

ha att utföra, men vi fick inte mycket reda på vad byrådirektörerna i de andra hovrätterna hade för uppgifter, och som herr Sundelin i sin replik här anförde är det ju endast en gradskillnad — alldeles riktigt som herr Karlsson säger en stor gradskillnad men dock en gradskillnad. Det innebär att tjänstemannen i fråga måste se till att han får tillräckligt antal medhjälpare för att kunna klara den stora arbetsbelastningen. Men innehållsmässigt, så att säga, är det ingen väsentlig skillnad i tjänsten.

Det som vi alltså här stöder oss på är att lönenämnden, statskontoret och riksräkenskapsverket har gått emot det förslag som propositionen innebär. Sedan kan man naturligtvis, som herr Karlsson gör, sätta sig över lönegradssammanhangen. Jag har i denna kammare i annat sammanhang rätt skarpt vänt mig emot det lönegradstänkande, som breder ut sig mer och mer, men om man skulle ta propositionens förslag, får man vara klar på, att det skapas prejudikat, som gör att ramen så att säga spränges beträffande lönegradsplaceringarna, ty det stannar säkerligen inte bara på denna punkt.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Fröken Andersson vill göra gällande att jag har bedrivit skrämselfpropaganda här i kammaren. Det kan jag inte förstå. Jag föreställer mig inte att kammarens ledamöter kan bli skrämde för så litet. Jag ansträngde mig verkligen, herr talman, att vara saklig. Skulle fröken Anderssons påstående vara riktigt har jag kapitalt misslyckats, men jag tror inte det.

Jag redogjorde, tyckte jag, ganska detaljerat för det arbete, som denne man skall utföra och vari de olika uppgifterna skiljer sig. Herr Sundelin och även fröken Andersson sade att det inte är arbetsmängden det gäller. Låt oss slå fast detta i kammarens protokoll, herr talman, ty det kommer att bli en vändning i vårt lönegradsresonemang! Hur

många byråchefer i detta land har inte tillkommit därför att arbetsmängden har ökat! Jag minns i varje fall i fjol ett par stycken, som tillkom av denna anledning. Vederbörande hade fått mycket mera att göra och ansvaret hade blivit mycket större, ty de hade fått så många människor under sig, och därigenom hade de fått ökat ansvar och mera ansträngande arbete. Men kan vi vända på detta, så inte mig emot. Jag har nog strävat efter min förmåga att hålla igen. Det har jag gjort och det vill jag gärna göra nu också. Därför värjer jag mig så starkt jag kan emot reservanternas förslag, ty jag tror fortfarande att ett bifall till detta är bortkastade pengar.

De båda reservanter som har yttrat sig i debatten, herr Sundelin och fröken Andersson, vill utan vidare göra det hela till en lönefråga. Utskottsmajoriteten liksom tredje avdelningen håller fast vid att det är en organisationsfråga. Det är, anser vi, den ökade arbetsmängden för denne tjänsteman som motiverar löneställningen. Nu vill visserligen herr Sundelin inte tro det. Ja, jag har nog märkt att det har gått tro i denna fråga. Jag observerade redan vid utskottets plenum att det var tro och inte vetande som var avgörande. Jag hoppas dock, herr talman, att de sakliga argumenten såsom alltid skall få fälla utslaget här i kammaren.

Fröken Andersson efterlyste ännu en gång — det var bara ett uppreparande av vad som förekommit vid plenum i utskottet — besked om vad denne byråchef i Svea hovrätt skall göra och som inte byrådirektörerna i de andra hovrätterna skulle behöva utföra. Jag har ju redan talat om det men ber att få upprepa det. Förutom domsagorna och rådhusrätterna under Svea hovrätt skall denne befattningshavare även svara för landets samtliga fyra vattendomstolar. Han skall vidare vara föredragande vid hovrättspresidenternas gemensamma diskussioner och handlägga alla de administrativa uppgifter som är gemensamma för hovrätterna. Dessutom skall han vara konsult, således rådgivande, för sina kolleger vid hovrätterna ute i lan-

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

det. Det är tänkt att han skall vara den administrativt ledande kraften vid den omorganisation som är nödvändig för att vi skall kunna få bästa möjliga valuta av våra jurister i domstolarna.

Nu kan jag, fröken Andersson, inte upprepa detta ytterligare en gång. Jag ber kammaren om överseende för att jag nödgats göra det nu — egentligen borde väl fröken Andersson be kammaren om ursäkt för att jag tvingats till denna upprepning. Kammarens ledamöter i övrigt torde väl vara fullt på det klara med att det är en väsentlig skillnad i fråga om arbetsuppgifterna för byrådirektörerna i hovrätterna ute i landet och de göromål som denne befattningshavare i Svea hovrätt skall svara för.

Jag förlitar mig, herr talman, på kammarens goda omdöme och vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Det hade varit bättre om herr Gustaf Karlsson hade avstått från att upprepa sig själv och i stället sökt ge ett svar på själva kardinalfrågan.

Mitt uttalande om skrämselfpropaganda avsåg herr Gustaf Karlssons påstående, att om riksdagen inte går med på en placering i 37 lönegraden, så kommer resultatet att bli att man inte får till stånd någon omorganisation. Gentemot det påståendet vill jag bara, för att uttrycka mig riktigt hövligt, säga att varken herr Sundelin, jag eller de övriga reservanterna har kunnat inse att det skulle ligga så till, och jag efterlyste därför närmare besked på den punkten. Det var, herr Gustaf Karlsson, den frågan som jag bad om svar på.

Sedan talade herr Karlsson ännu en gång om alla de arbetsuppgifter som skulle åvila denne befattningshavare i Svea hovrätt. Han talade också om den stora kvantiteten i vederbörandes arbete och om kvaliteten. Men kvaliteten i arbetet gäller ju också för motsvarande

tjänstemän i de övriga hovrätterna. Jag anser för min del att det är ansvar och kvalitet som skall vara utslagsgivande vid lönegradsplacering och icke kvantitet. I den delen är jag i gott sällskap med samtliga lönesakkunniga organ.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte hjälpa att fröken Andersson inte förstår att det här föreligger en skillnad i fråga om arbetsuppgifter. Jag har ju ännu en gång räknat upp vad denne man i Svea hovrätt skall sköta om. Jag hade hoppats att fröken Andersson skulle förstå det, men hon tycks inte fatta skillnaden. Det är helt enkelt en feluppfattning hos löneexperterna, då de endast vill gå med på en byrådirektörstjänst i Svea hovrätt.

Man måste, som jag sade redan i mitt första anförande, söka få tag i en lämplig man för denna byråchefstjänst, och man måste välja honom på det högsta plan som man kan tänka sig, bortsett naturligtvis från rekryteringsbasen för generaldirektörer. Man måste helt enkelt ha garantier för att det blir en duktig man.

Härtill kommer att det i detta fall faktiskt inte går att dra en parallell mellan hovrätterna, nu närmast Svea hovrätt, och de administrativa ämbetsverken. I ett ämbetsverk finns ju vid byråchefens sida en generaldirektör, som också han är administrativt förfaren. I Svea hovrätt är det fråga om en byråchef som skall arbeta vid sidan av män som inte har någon skolning eller erfarenhet på det administrativa området, utan som främst är jurister. Det är därför som det i Svea hovrätt behövs en duktig karl med speciell erfarenhet på det administrativa området.

Herr BERGH (h):

Herr talman! Jag undrar om vi inte vid detta stadium av diskussionen kan vara överens om att det är fel av min uppskattade vän herr Gustaf Karlsson att göra gällande, att därest reservan-

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

ternas förslag skulle vinna kammarens bifall, komme hela reformen att bli utslutande en löneförändring och icke samtidigt en organisationsförändring. Om herr Karlssons resonemang därvidlag vore konsekvent, borde han ju också ha vänt sig emot att hovrättssekretariatjänster i de andra hovrätterna ändrades till byrådirektörstjänster. Det förhåller sig väl i alla fall så, att när vi varit överens om att åtskilliga administrativa göromål borde läggas på särskilda befattningshavare, byrådirektörer i landsortshovrätterna och enligt reservanternas mening en byrådirektör även i Svea hovrätt, så är detta resultatet av en önskan att här skall ske en organisationsförändring. I den delen får väl alltså herr Karlssons resonemang anses vara illa grundat, även om han i sitt näst sista inlägg modifierade sin ståndpunkt till att det skulle innebära bortkastade pengar, om man begränsade höjningen till 31 respektive 33 lönegraden.

När herr Karlsson talar om det merarbete, som otvivelaktigt kan anses förekomma i Svea hovrätt på grund av att den hovrätten är större än de andra och på grund av att den är vattenöverdomstol, så har han ju icke därmed bevisat att merarbetet är av den omfattningen, att det motsvarar en löneskillnad av 6 lönegrader och att det alltså i Svea hovrätt behövs en byråchefstjänst, medan det i de andra hovrätterna räcker med en byrådirektörstjänst.

Herr Karlsson har emellertid som ett stödargument åberopat de tillämnade centrala arbetsuppgifter, som den ifrågasatta byråchefen i Svea hovrätt skulle få. För egen del vill jag säga att jag hyser stor tvekan om det är lämpligt att lägga centrala utrednings- och föredragningsuppgifter på den tillämnade nye befattningshavaren i Svea hovrätt. Hovrätterna är dock likställda i så måtto, att arbetsuppgifterna är likartade. Det är visserligen mera arbete i Svea hovrätt, men bortsett från att Svea hovrätt är vattenöverdomstol är arbetsuppgifterna likartade.

Man frågar sig då, vad det är som motiverar att på en hovrätt lägges ar-

betsuppgifter som gäller samtliga hovrätter. Jag finner det ganska naturligt att landsortshovrätterna stegrat sig ganska starkt vid en sådant tanke. Jag vill inte gå så långt att jag säger att det i realiteten måhända komme att tillskapas ett subordinationsförhållande. När anordningen också motiveras med att presidentkollegiet skulle behöva ett centralt sammanställt material för sina överväganden, må det likväl tillåtas mig såsom lekman att ifrågasätta, om inte de uppgifter, som hovrättspresidenterna vid sina sammankomster har att diskutera, lika väl kan grunda sig på material, som sammanställts inom varje hovrätt för sig.

Till detta vill jag lägga en synpunkt, som enligt min mening också talar emot att Svea hovrätts tillämnade byråchef skulle få dessa centrala arbetsuppgifter. När det gäller överväganden i ekonomiska och organisatoriska frågor, som gäller alla hovrätter och som skall underställas riksdagen, så ankommer det väl på vederbörande departement att göra de övervägandena och inte på en befattningshavare i en hovrätt eller på presidentkollegiet.

När vi i reservationen skrivit, att vi accepterar tanken på att i Svea hovrätt likaväl som i landsortshovrätterna inrätta en administrativ avdelning, så har det vad Svea hovrätt beträffar motiverats med att det behövs en dylik avdelning där med hänsyn till de administrativa göromålen inom Svea hovrätt. Löneskillnaden mellan 33 och 31 är, som tidigare sagts, motiverad med att Svea hovrätt är större.

Jag har velat understryka dessa synpunkter, då jag inte är övertygad om utan tvärtom mycket tveksam beträffande lämpligheten att i Svea hovrätt skapas ett för samtliga hovrätter centralt organ, vilket ju är ett av argumenten för att man där vill göra en byråchefstjänst.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr LEANDER (s):

Herr talman! Jag begärde ordet när herr Karlsson yttrade att reservanternas

Ang. inrättande av en byråchefstjänst vid Svea hovrätt

ställningstagande är mera präglat av tro än vetande. Jag tycker att det var litet väl djärvt sagt. Om så skulle vara, herr Karlsson, så kom ihåg att vi dock inom tredje och femte avdelningarna har haft ett gemensamt sammanträde för att ta ställning till frågan. Om det nu är så att vi, som skrivit under reservationen, är mindre vetande, beror det väl på att vi inte fått klart för oss vad man här egentligen vill. Och det beror kanske i sin tur på att herr Karlsson inte har kunnat ge oss upplysningar, som kunnat göra oss mera vetande i denna fråga.

Om det är så att vi skulle handla mera på tro än av vetande, bör väl det också gälla de instanser, som avstyrkt den föreslagna högre löneställningen. Vi har ju bland de avstyrkande myndigheterna lönenämnden, statskontoret och riksräkenskapsverket, förutom de andra hovrätterna — dem bör man kanske inte fästa alltför stort avseende vid i detta sammanhang — men de övriga tre instanserna är dock vana vid löneproblem. Jag kan inte tänka mig att herr Karlsson vill låta påskina att vid lönesättningen någon hänsyn icke tagits till de ändrade organisationsförhållandena. De nämnda instanserna har väl varit fullt på det klara med vad den nya tjänsten innebär, när de föreslog lönen för densamma.

Sedan talade herr Karlsson om att ett bifall till reservationen skulle medföra att organisationen så att säga gick sönder — ja, han använde inte det uttrycket utan något liknande, kanske att organisationssträvandena skulle vara förfelade. Jag brukar inte så ofta vara på samma linje som fröken Andersson, men i detta fall måste jag säga att jag är ense med henne om att detta på sätt och vis är en skrämselpropaganda. Jag kan inte tänka mig att organisationsförhållandena skulle kunna påverkas väsentligt, om hovrätten får en tjänsteman i 33 eller i 37 lönegraden.

Om man vill motivera ett förslag med ett visst mål i sikte, kan man säkerligen stapla upp både kvantitativa och kvalitativa argument, som det är mycket

svårt att kontrollera, men jag vill säga att vi inom femte avdelningen varit fullkomligt eniga vid behandlingen av detta ärende. Det rådde inte den ringaste tveksamhet. Naturligtvis är det för båda sidor i viss mån en prestigesak, men jag vill påpeka att det har inträffat förr, att organisationsnämndens förslag blivit korrigerade av Kungl. Maj:t och följaktligen även av riksdagen. I detta fall har nämndens förslag inte blivit korrigerat, men organisationsnämnden är inte ofelbar.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Leander diskuterar tro med mig, vill jag bara säga honom att min tro är, att det vore bättre om kamrarna avslope alltsammans, därest de inte anser sig kunna ta Kungl. Maj:ts förslag, ty då hade man åtminstone pengarna kvar.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! För att inte herr Gustaf Karlsson skall behöva ensam försvara utskottets förslag, vill jag erinra om att detta ärende har passerat organisationsnämnden och upptagits av departementschefen, men att det också passerat nålsögat i civildepartementet. Jag tillåter mig, herr talman, att citera vad chefen för civildepartementet sagt på denna punkt: »Motiven för förslaget om inrättande vid Svea hovrätt av en byråchefstjänst i lönegrad Ca 37 och vid övriga hovrätter av byrådirektörstjänster i lönegrad Ca 31 torde i senare sammanhang redovisas av chefen för justitiedepartementet. Jag vill här endast understryka vikten av att den omfattande och kostnadskrävande domstolsorganisationen tillföres administrativ och kammerrätts sakkunskap, som skall kunna ägna särskild uppmärksamhet åt rationaliseringsfrågor. Med den centrala plats, som Svea hovrätt av ålder intager i hovrättsorganisationen, har det syntts naturligt, att den administrativa verksam-

Anslag till ersättningar åt nämndemän

heten vid denna hovrätt organiseras inom en byrå, som även kan tillhandagå vid beredandet av frågor av gemensamt intresse för samtliga hovrätter. Ur dessa synpunkter har jag funnit det motiverat att för ändamålet inrättas en byråchefstjänst vid nämnda hovrätt.»

Jag ber, herr talman, att få stryka under vad herr Gustaf Karlsson sagt, att det är motiverat med en byråchefstjänst i lönegrad Ca 37 vid Svea hovrätt, och yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundelin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 13 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resul-

tat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 75.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. II hemställt.

Punkterna 14—16

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17**Anslag till ersättningar åt nämndemän**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebar, att nämndemännen vid häradsrätterna skulle liksom tidigare äga uppbära, utöver resekostnadsersättning och traktamente, särskilt dagarvode å 20 kronor för varje förrättningsdag.

I en inom andra kammaren av herrar *Petterson* i Degerfors och *Johanson* i Västervik väckt motion (II:265) hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande ersättningsgrunder för nämndemän vid landsrätt, att dagtraktamentet höjdes till 20 kronor per dag och att dagarvodet utginge »i form av förlorad arbetsinkomst, maximerad till 35 kronor per dag».

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II:265 till Häradsrätterna: Ersättningar till nämndemän för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Einar Persson*, *Thun* och *Petterson* i Degerfors, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! I detta ärende har jag tillsammans med två andra ledamöter av utskottet avgivit en blank reservation och skall tillåta mig att säga några ord. Jag kommer dock inte att ställa något yrkande utöver vad utskottet har förordat.

Frågan om nämndemännens ersättningar har ju tidigare varit föremål för prövning vid åtskilliga tillfällen. De nuvarande grunderna för dessa ersättningar har gällt från den 1 juli 1953 och finns angivna i en kungörelse som utkom den 30 april samma år.

För närvarande utgår ersättningen med 20 kronor per dag, och dessutom kan i vissa fall utgå traktaments- och resekostnadsersättning. Nu kan man nog säga att denna dagsersättning i många fall inte uppväger den tidspillan, som nämndemännen ofta får offra för besväret att sitta i en häradsrätt. Det blir många gånger en ekonomisk uppoffring för nämndemännen, då de kan sätta till en hel arbetsdag. Det låga arvodet har också den olägenheten med sig, att nämndernas sammansättning många gånger inte blir så allsidig som man kunde ha rätt att fordra. På många håll blir det i regel endast pensionärer och tjänstemän, som kan åta sig uppdraget som nämndemän. De kroppsarbetande, som får avstå en hel dag, måste många gånger säga nej till ett sådant uppdrag. Detta har också fört med sig att nämndemännen begärt ersättning för förlorad arbetstjänst av kommunerna.

Jag kan i detta sammanhang nämna att av städerna, som betalar hela ersättningen själva, drygt 30 städer betalar högre ersättning än den staten lämnar. Beträffande den kommunala ersättningen har Landskommunernas förbund gjort en undersökning inom Stockholms län och därvid kommit fram till att 31 procent av kommunerna lämnar ett kommunalt tillägg utöver den statliga ersättningen. Men som ni alla känner till är ju detta en olaglig form av ersättning, och i samtliga fall, då en överklagning har kommit till stånd över ett sådant beslut, har beslutet blivit upphävt.

Anslag till fångvårdsstyrelsen

Såsom jag sade i början av mitt anförande kommer jag inte att ställa något yrkande, men jag vill hoppas att justitieministern i fortsättningen ägnar denna fråga all uppmärksamhet och om möjligt lägger fram ett förslag, som tillförsäkrar nämndemännen en högre ersättning.

Jag har alltså intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Thun*.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 18—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29

Anslag till fångvårdsstyrelsen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för fångvårdsstyrelsen, dels fastställa av departementschefen föreslagen avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att tillämpas under budgetåret 1955/56, dels ock till Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 977 800 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Göransson* och *Pettersson* (I: 217) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors* (II: 253), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att utöver vad som föreslagits i statsverkspropositionen dels hos fångvårdsstyrelsen inrätta en byrådirektörstjänst i lönegrad Ca 31, dels anvisa medel för ytterligare en amanuensstjänst.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 217 och II: 253

a) godkänna under punkten införd personalförteckning för fångvårdsstyrelsen;

Anslag till fångvårdsstyrelsen

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att tillämpas under budgetåret 1955/56;

c) till Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 977 800 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlon, Boman, Malmberg* i Skövde och *Svensson* i Ljungkile, fröken *Elmén* samt fröken *Ager* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 217 och II: 253

a) godkänna den av Kungl. Maj:t föreslagna personalförteckningen för fångvårdsstyrelsen, dock med den jämkningen att antalet byrådirektörsbefattningar å ordinarie stat i lönegrad Ca 31 ökades från en till två;

b) fastställa i reservationen införd avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att tillämpas under budgetåret 1955/56;

c) till Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 999 800 kronor.

Herr **BOMAN** (fp):

Herr talman! Under denna punkt föreligger en reservation av herr Ohlon m. fl., vari hemställes om inrättande av en byrådirektörstjänst i lönegrad Ca 31 inom fångvårdsstyrelsen.

Reservationen innebär delvis ett bifall till motionen nr 217 i denna kammare av herrar Göransson och Pettersson, vilken bygger på det förslag, som framlagts av den av Kungl. Maj:t tillsatta fångvårdsorganisationskommittén. Denna har bland annat föreslagit inrättande av en sektion för kriminalvård i frihet.

Motionärerna framhåller vikten av att skyddskonsulentorganisationen, som efter den nu föreslagna förstärkningen med ytterligare 4 konsulenter och 3 assistenter kommer att omfatta — frånsett biträdespersonalen — 20 konsulenter och 21 assistenter, har tillgång till en person inom fångvårdsstyrelsen med ingående kännedom om lagstiftningen på detta

område. Motionärerna framhåller betydelsen för den enskildes rättssäkerhet av att dessa ärenden med hänsyn till det stora antalet tveksamma rättsfall — som också med uppmärksamhet följes av såväl justitiekanslern som justitieombudsmannen — blir föremål för en noggrann prövning. Vidare framhålles den stora ökningen av bland annat antalet straff-tidsresolutioner från 4 200 år 1950 till 7 500 under de två senaste åren samt att över 11 000 personer för närvarande står under övervakning eller tillsyn.

Jag citerar vidare ur motionen: »Det ligger i ett nyanserat eftervårdsarbets natur att det är omöjligt att genom generella direktiv och föreskrifter lämna ledning åt skyddskonsulenterna i de situationer av olika slag som kunna uppkomma. Även i vad det gäller problem av juridisk art — hit räknar styrelsen också de mycket invecklade och ofta aktuella sekretessbestämmelserna — måste tjänstemännen på fältet ha möjlighet att rådfråga en tjänsteman inom styrelsen med särskild kompetens på både det juridiska och det sociala området. Kriminalvården i frihet har numera ett klientel som är nära fyra gånger så stort som anstaltsklientelet. Därest denna ur humanitär och statsfinansiell synpunkt så betydelsefulla vårdform skall kunna fungera effektivt och därigenom behålla domstolarnas och allmänhetens förtroende måste inom den centrala administrationen finnas en tjänsteman som kan ägna den övervägande delen av sin arbetstid åt kriminalvård i frihet. Hur än arbetsförhållandena inom styrelsen utveckla sig kommer ett sådant behov alltid att föreligga. Att såsom fångvårdens organisationskommitté föreslagit inrätta en byrådirektörstjänst för dessa uppgifter innebär en rationell lösning av frågan. Tjänsten bör göras ordinarie.»

Personligen har jag den bestämda uppfattningen, att det är en ytterst angelägen uppgift ur samhällets synpunkt att ägna kriminalvården i frihet den allra största uppmärksamhet, inte minst med hänsyn till de mycket stora kostnader, som anstaltsvården numera kräver. Vi har ju i dagarna i samband med in-

Anslag till fångvårdsstyrelsen

vigningen av Røxtunaanstalten fått upp-
giften, att varje vårdplats kostar cirka
115 000 kronor. Av den anledningen är
det en god investering — om man kan
tala om *god* i det här sammanhanget
— att upprusta kriminalvården i fri-
het i enlighet med kommitténs förslag.
Men jag vill i detta sammanhang inte
underlåta att ge departementschefen ett
erkännande för det framlagda förslaget
att utöka konsulentorganisationen, och
jag väddjar till statsrådet att — om riks-
dagen mot förmodan inte bifaller re-
servationen — framlägga förslag till
nästa års riksdag om inrättande av den
tjänst, som vi här föreslagit.

Jag kan inte underlåta att till majori-
teten inom utskottet säga, att jag inte
delar uppfattningen, att ett bifall till
motionen skulle innebära en centrali-
sering av skyddskonsulentorganisatio-
nen, som inte är önskvärd.

Med hänvisning till vad jag tidigare
framhållit finner jag det ytterst önsk-
värt, att denna tjänst inrättas, och jag
ber, herr talman, att få yrka bifall till
reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten har
inte ställt sig oförstående till de syn-
punkter, som motionärerna har anfört
och som reservanterna velat understöd-
ja, utan har nog funnit syftet med mo-
tionerna behjärtansvärt. Men majorite-
ten anser, då väl inte heller på detta om-
råde allt kan göras på en gång, att det
ändå är bättre att få en förstärkning av
arbetskrafterna ute i landet, där de män-
niskor det här gäller vistas och bor, och
att man först så småningom får förstärka
personalen hos de centrala myndig-
heterna. Jag tror att de fyra skydds-
konsulenter och tre assistenter, som
kommer att nyinrättas inom denna
vårdgren, kommer att göra en väsentlig
nytta och att det på detta område finns
plats för ännu fler.

Att det så småningom också kan be-
hövas en man, som skyddskonsulenter
och assistenter ute i landet har att vän-
da sig till, har vi ingalunda bestridit,

utan vi hoppas, att denna tjänst så små-
ningom skall inrättas. Vi vet emellertid
nu precis hur det går till för fackmi-
nistrarna, som skall diskutera med dem
inom regeringen som har hand om an-
slagen — vi vet att de får finna sig i
att det prutas något. Och vi tror säkert,
att man här har prutat så att säga på
den rätta sidan genom att man hellre
har velat ha en förstärkning av skydds-
konsulenterna.

Jag vill alltså nu inskränka mig till
en önskan, att man ytterligare skall kun-
na förstärka denna organisation, men
jag hemställer i dag, herr talman, om
bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *An-
derson, Iwar*, (s).

Herr GÖRANSSON (fp):

Herr talman! Jag skall börja med att
uttala min tillfredsställelse över den för-
stärkning av skyddskonsulentorganisa-
tionen, som är föreslagen av statsutskot-
tet i enlighet med Kungl. Maj:ts propo-
sition. Jag vill också tacka statsutskottet
för en välvillig skrivning när det gäl-
ler förstärkningen av fångvårdsstyrel-
sens personal, en förstärkning i så måt-
to att man skulle få till stånd en särskild
tjänst, vars innehavare skulle syssla med
frågorna om kriminalvård i frihet.

Att jag emellertid måste fästa upp-
märksamheten på reservanternas yrkan-
de och i alla avseenden ansluta mig där-
till, beror på att jag anser att kriminal-
vården i frihet nu har nått en sådan ut-
veckling i vårt land och dessutom inne-
bär en ur olika synpunkter så viktig
lösning av vissa frågor rörande omhän-
dertagande av brottslingar, att ett vi-
dare uppskov med en förstärkning av
personalen inom fångvårdsstyrelsen icke
är tillräddig.

Jag måste i detta sammanhang för att
få en bakgrund, som icke har tecknats
i motionen, göra klart för kammaren, att
hela inställningen till frågan om behand-
lingen av lagöverträdare världen över
har undergått en avgjord förändring un-
der och framför allt efter det andra
världskriget. Det är en mycket egen-

Anslag till fångvårdsstyrelsen

domlig sak som här inträffat; det har för resten hänt i historien tidigare efter krig eller uppror, att man har ändrat attityd gentemot lagöverträdarna. Här beror det på att under det andra världskriget och även dessförinnan ett stort antal patrioter och motståndsmän togs in i koncentrationsläger eller såsom krigsfångar burades in i vanliga läger. Inpå sin nakna hud hade de fått känna vad ett frihetsberövande innebär. De hade gjort erfarenheter, som människor i allmänhet är förskonade från — erfarenheter som under normala samhällsförhållanden egentligen bara görs av vanliga kriminella — men som under upprörda tider och i tider av okkupation kommer att förvärvas av i många fall själva eliten inom ett folk. Jag erinrar om hur Grini i Norge under flera år stoppades fullt med intellektuella, med topparna inom Norges vetenskapliga, samhällseliga och politiska liv. När dessa människor kom tillbaka till friheten, hade de någonting att berätta, som sedermera blivit av avgörande betydelse för människornas tänkande i dessa frågor. De hade fått klart för sig, att ett frihetsberövande är en allvarlig sak, som i sig själv inte rymmer något av den komik, som man ibland brukar omge den med. De förstod, att det var ett lidande, att det var en sak, som kunde få ett bestämt inflytande på en människas fortsatta liv, och de ställde frågan om det inte vore nödvändigt med en omprövning av behandlingen av vanliga brottslingar. Är frihetsberövandet i den omfattning och på det sätt som det nu praktiseras verkligen det mest ändamålsenliga? I första hand riktade sig deras kritik mot de gamla fängelserna och deras arbetsmetoder, d. v. s. mot de slutna anstalterna, vilka påtvingar sina intagna en livsföring, som totalt skiljer sig från det liv som praktiseras ute i friheten och för vilket de alltså genom fängelsevistelsen skulle förberedas. Genom detta fick vi i flera länder till stånd mindre anstalter än förut och vi fick öppna anstalter. Men frågan gick vidare. Man sade sig: Om man för ihop lagöverträdare till en plats, en anstalt, måste

inte detta innebära risker i olika avseenden. De intagna lever skilda från samhälle och familj, utsättes för farliga och nedbrytande kontakter med andra lagöverträdare, de lider under minskad självrespekt i känslan av utstötthet; i den andliga torftigheten i en fängelseatmosfär förvisnar känslolivet och känslan av att tillhöra en gemenskap, att vara bunden till vissa grupper o. s. v.

Under de senaste åren har just i kritiken mot anstaltsväsendet blommat en flora av fängelseparadoxa, som bl. a. kommit till uttryck i orden: den allra lyckligaste och mest praktiska fängelsereform, som kunde genomföras, vore om man kunde hålla människorna borta från fängelserna. Detta är en medveten överdrift, men den innehåller så mycket sanning och verklighet, att den mångenstädes har lett till en omprövning av förutsättningarna för frihetsberövandet. Och nu är jag framme vid kriminalvården i frihet.

Vi har en kriminalvård i frihet, som omfattar villkorlig dom — det är själva kärnan — och vi har den andra formen, nämligen villkorlig frigivning. Om jag håller mig till den villkorliga domen har vi en lagstiftning som är relativt ny — från år 1944 — som ger möjlighet att ge människor villkorlig dom, varigenom de befrias från straffets avtjänande under villkor att de ställs under övervakning. Det är bland annat för denna övervakning som vi fått till stånd skyddskonsulentorganisationen. Men till kriminalvård i frihet hör också den villkorliga frigivningen, som syftar till att korta av strafftiderna på anstalterna; vederbörande släpps ut innan strafftiden är till ända, och får stanna ute om de uppfyller vissa föreskrifter och förhållningsregler. Även de villkorligt frigivna står under skyddskonsulenternas överinseende. Vi har numera ett övervaknings- och tillsyningsklientel, som omfattar sammanlagt 11 000 personer, medan det på anstalterna endast finns 3 000 personer i medeltal. Det övervaknings- och tillsynsklientel, som från och med den 1 juli 1955 kommer att omhändersas av omkring 40 skyddskon-

Anslag till fångvårdsstyrelsen

sulenter och assistenter, är alltså nära fyra gånger så stort som det klientel som för närvarande finns på anstalterna. Jag tror på en fortsatt utveckling efter denna linje. Jag tror att vi — tendensen är likadan över hela världen — av humanitära och statsfinansiella skäl kommer att bli tvingade att använda kriminalvård i frihet så långt detta någonsin är möjligt och försvarligt. Jag kommer tillbaka till de statsfinansiella skälen senare.

Vi har nu — och jag är glad för det — fått en utökning av konsulentorganisationen från 1 juli, en ökning som gör att denna organisation omfattar 41 tjänstemän i ledande ställning. Men fångvårdsstyrelsen, som skall leda och främja denna verksamhet och ha tillsyn över den, har icke någon enda tjänsteman som kan avdelas för detta arbete. Den som skulle sköta det, är den man som sysslar med straffidsberäkningar. När han först fick denna uppgift, hade han 4 000 straffidsberäkningar att göra årligen, nu har han mellan 7 000 och 7 500. Han får ingen tid över för kriminalvården i frihet. Han måste för att undgå åtal och andra otrevligheter i första hand klara av straffidsberäkningarna. Med uppoffrande av fritid och vilotid har han nödtorftigt kunnat hålla ett öga även på kriminalvården i frihet, men det går inte i längden. Den fria kriminalvården är en alltför dyrbar och i jämförelse med anstaltsvården en ur finansiell synpunkt alldeles för värdefull organisation, därigenom att den är så billig, för att man kan låta den bedrivas på detta sätt, d. v. s. utan att det finns någon i den centrala ledningen som har tillräcklig tid att lämna erforderliga informationer.

Med anledning av vad utskottet anfört vill jag nämna att det icke på något som helst sätt är fråga om centralisering. Det är knappast heller fråga om att kontrollera, utan det är fråga om att kunna ge skyddskonsulenter och skyddsassistenter den hjälp de behöver ute på fältet i de många svåra frågor som möter dem, t. ex. tolkning av lagar. Vi vill alltså att någon tjänsteman skall kunna stå till

förfogande för att exempelvis förklara bestämmelserna i sekretesslagen, som ibland är mycket svårbegripliga och som spelar en rätt stor roll på detta område. Denne tjänsteman skall kunna hålla skyddskonsulentorganisationen underrettad om reformer som genomförs på olika sociala vårdområden, där våra frivgivna eller våra villkorligt dömda kan komma i åtanke när det gäller att få hjälp. Vi vill över huvud taget att den över hela landet spridda skyddskonsulentorganisationen, vars befattningshavare har beröring med alla domstolar i riket och med alla fångvårdsanstalter, skall få en sakkunnig och välbehövlig ledning uppifrån. Jag anser — och det är det som gör att jag inte kan gå med på det uppskov i denna fråga som har rekommenderats från statsutskottets sida — att kriminalvården i frihet är så utomordentligt betydelsefull att vi inte av några småaktiga ekonomiska skäl får ställa den i efterhand. Jag skall genast förklara vad jag menar.

Vi har, som jag nämnde, över 11 000 övervaknings- och tillsynsfall som administreras av omkring 40 skyddskonsulenter och skyddsassistenter. Kostnaden härför uppgår till 1 miljon kronor för organisationen och ungefär 1 miljon kronor i arvoden åt tillsynsmän och övervakare — total kostnad 2 miljoner kronor. Ett endast något mer än en fjärdedel så stort klientel, 3 000 personer, finns intaget på anstalterna. De kostar 27 miljoner kronor, alltså tretton gånger så mycket. Men därtill kommer att för det klientelet måste vi efter hand bygga nya anstalter, och det är dessa byggnadskostnader som kastar sin skugga framför sig. Det har under senare tid visat sig att varje ny vårdplats på ett slutet fängelse kostar någonting upp emot 85 000 kronor, i vissa fall 100 000 kronor. Skall vi bygga 1 000 nya vårdplatser på slutna anstalter — och det är väl ett minimum — kommer vi upp i en kostnad av omkring 100 miljoner kronor.

Inför detta måste man fråga sig, om det inte är klokt och förtänksamt ifall man försöker att effektivisera den öppna vården. Det har vid ett tillfälle sagts

Anslag till fångvårdsstyrelsen

här i kammaren — det var år 1950 — att vi inte hade råd med kriminalvård i frihet. Ja, har vi inte råd med kriminalvård i frihet, som kostar 2 miljoner kronor för 11 000 vårdtagare, har vi ännu mindre råd med kriminalvård på anstalter, som kostar 26 miljoner kronor för 3 000 vårdtagare. På något sätt måste man försöka komma fram till en omskiktning från slutna vård till vård i frihet. Tendensen är som jag förut sagt densamma världen över. I fjol publicerades ett arbete av en engelsk kriminolog, som hade utfört en undersökning om den villkorliga domen på uppdrag av Förenta Nationerna. Han förklarade att kostnaderna för övervakning av en villkorligt dömd är ansenligt lägre än för en fånge som sitter på fängelse. Där det finns plats för en utvidgning av övervakning av villkorligt dömda, särskilt bland vuxna, måste vi, menade han, se till att vi tillvaratar de möjligheterna.

Den tjänst jag här yrkar på kostar 24 000 kronor om året. Jag anser att vi har råd till detta och att vi redan nu måste inrätta den tjänsten. Den är nödvändig, om vi skall kunna gå vidare och utvidga kriminalvården i frihet. Inrättandet av tjänsten är föreslagen av fångvårdens s. k. organisationskommitté, tillstyrkt i princip av skyddskonsulentutredningen och begärd av skyddskonsulenterna själva. Vi kan, menar jag, inte låta denna chans gå ifrån oss. Vi måste begagna den för att nedbringa kostnaderna för den slutna anstaltsvården.

I enlighet med vad jag här har anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag säger, att herr Göransson nästan talar som om det hade gällt en byråchefstjänst, fastän det nu bara gäller en byrådirektör i 31 lönegraden!

Vad jag ville säga i anledning av herr Göranssons anförande var egentligen bara det, att man kan väl ändå inte komma ifrån att lägga även ekonomiska syn-

punkter på dessa frågor, hur angelägna de än är. Jag betraktar det som en stor vinning, att statsmakterna nu växlat in på kriminalvård i frihet och bygger upp den undan för undan, och jag är tämligen övertygad om att med den förstärkning som har skett eller kommer att ske i år har man kommit ett gott stycke. Kan man då nästa år göra en ytterligare förstärkning, kommer man ju fram till vad vi alla önskar; det är bara det att överdirektör Göransson i fångvårdsstyrelsen vill att man nu skall göra mera än man nu har ansett sig kunna åstadkomma.

Jag vågar tro, att med den uppsättning av tjänstemän som man har i fångvårdsstyrelsen kommer det att reda sig under ett år framåt. Vi har en mycket kvalificerad byråchef, som kan de här frågorna, vi har en överdirektör, som är intresserad för uppgiften, och jag är alldeles övertygad om att det kommer att gå bra under det år som vi har framför oss och att man bör invänta förslag om ytterligare förstärkning. Det sker säkerligen inte någon olycka — om kammaren följer utskottsmajoritetens förslag.

Herr GÖRANSSON (fp):

Jag är mycket tacksam för herr Karlsons i Munkedal uttalande, som jag nog tolkar som bevis på en svala som bådär sommar, ehuru jag inte skall pressa herr Karlssons ord för hårt.

Däremot måste jag säga — fastän jag visserligen inte här velat gå in på den frågan i sin helhet — att jag är övertygad om att det hela inte kommer att klara sig under det instundande budgetåret. Jag har beträffande fångvårdsstyrelsens personaluppsättning ansett det vara lönlöst att göra framstötter på någon annan punkt än beträffande den tjänst det här gäller, men här ansåg jag att jag hade så utomordentligt gripbara skäl att komma med, att det skulle vara möjligt att få en annan attityd hos statsutskottet och även hos kammaren. Jag vet inte i vad mån jag har felbedömt situationen. Jag kan emellertid inte god-

Anslag till fångvårdsstyrelsen

taga det resonemanget, att man får försöka komma fram en bit i sänder, ty om vi låter kriminalvården i frihet bedrivas på sådant sätt, att man inte tar ut dess fulla effektivitet, så får detta ekonomiska efterverkningar. Jag erinrar om att man kan vårda 40 personer genom kriminalvård i frihet för samma belopp som det kostar att ha en enda människa på anstalt. Om emellertid domstolarnas förtroende för tillämpningen av den villkorliga domen skulle brista, är det risk för att domstolarna inte vågar döma villkorligt så mycket som de eljest skulle göra. Om däremot domstolarna litar på att man har en vältrimmad organisation uppifrån och ned för villkorlig dom, så kan redan den nuvarande lagstiftningen medge en ökad frekvens av villkorliga domar. Det är dit jag tror att vi kommer, om vi inrättar en förstärkning av skyddskonsumlentorganisationen och skapar denna tjänst, som inte kostar mer än 24 000 kronor. Det har påpekats i många sammanhang, att det ibland, underligt nog, kan vara lättare att få pengar till dyrbara anstalter än att få pengar till kriminalvård i frihet. Så är det i alla länder, därför att anstalterna har en fast tradition bakom sig, under det att kriminalvården i frihet är en relativt ny företeelse.

Om jag tänker på de pengar som vi kommer att få ge ut för nya anstalter i framtiden och de miljoner som vi nu har lagt ned på en nyligen tillskapad anstalt, säger jag mig att här är det inte fråga om något slöseri, om man tillskapar en tjänst för 24 000 kronor. Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till

utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Boman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Boman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 42.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 30—55

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning för tjänstgöring på obekvämt arbetstid m. m.; och

Ang. främjande av ett alkoholfritt umgängesliv

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. främjande av ett alkoholfritt umgängesliv

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för att främja ett alkoholfritt umgängesliv jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 22, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 17 december 1954, föreslagit riksdagen att a) besluta att en upplysningskampanj för alkoholfria fest- och sällskapsdrycker och för ett alkoholfritt umgängesliv skulle anordnas med stöd av statsmedel i enlighet med i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunder, b) medgiva, att bidrag av statsmedel finge från och med budgetåret 1955/56 utgå till Föreningen Fruktdrycker för upplysningsverksamhet rörande alkoholfria fest- och sällskapsdrycker i enlighet med i statsrådsprotokollet förordade grunder samt c) besluta att lån av statsmedel finge beviljas för inrättande av alkoholfria restauranger i enlighet med i statsrådsprotokollet förordade grunder.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svärd* (I: 336) och den andra inom andra kammaren av herr *Cassel* (II: 397), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 22, i vad den avsåge lån av statsmedel till inrättande av alkoholfria restauranger.

Vidare hade utskottet upptagit två till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen

under punkterna 76 och 77 av sjunde huvudtiteln gjorda framställningar anknutna likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Magnusson* och *Björnberg* (I: 238) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö m. fl. (II: 366), i vilka hemställts om avslag på Kungl. Maj:ts förslag om anslag av dels 200 000 kronor till en upplysningskampanj rörande alkoholfria fest- och sällskapsdrycker och ett alkoholfritt umgängesliv, dels ock 25 000 kronor till Föreningen Fruktdrycker.

Med förmälan, att utskottet ämnade vid behandlingen av sjunde huvudtiteln återkomma till de i sistnämnda båda motioner framställda yrkandena, hade utskottet i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 336 och II: 397,

a) besluta att en upplysningskampanj för alkoholfria fest- och sällskapsdrycker och för ett alkoholfritt umgängesliv skulle anordnas med stöd av statsmedel i enlighet med i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 17 december 1954 förordade grunder;

b) medgiva, att bidrag av statsmedel finge från och med budgetåret 1955/56 utgå till Föreningen Fruktdrycker för upplysningsverksamhet rörande alkoholfria fest- och sällskapsdrycker i enlighet med i nämnda statsrådsprotokoll förordade grunder;

c) besluta att lån av statsmedel finge beviljas för inrättande av alkoholfria restauranger i enlighet med i samma statsrådsprotokoll förordade grunder.

Reservation hade anförts av, utom annan, fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Rubbestad*, *Staxäng* och *Onsjö*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 336 och II: 397, avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 22.

Ang. främjande av ett alkoholfritt umgängesliv

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Frågan om en intensifiering av nykterhetsarbetet har ju tidigare diskuterats ingående i kamrarna ur olika aspekter. Till den allmänna kampanjen har ju redan anslagits 700 000 kronor. Vidare kommer på sjunde huvudtiteln en begäran om ett anslag på 1 500 000 kronor. Departementschefen för i detta sammanhang några mycket intressanta resonemang. Den kommitté som arbetat med dessa frågor har ju begärt ännu större belopp, men departementschefen säger, att de totala kostnaderna för hela kampanjen torde kunna begränsas till 2 000 000 kronor. Det är ganska anmärkningsvärt. Jag kan inte låta bli att i förbifarten nämna, att enbart administrationskostnaderna för den relativt korta tid det dock är fråga om belöper sig till inte mindre än 355 000 kronor.

I dag gäller emellertid frågan de förslag som lagts fram i propositionen nr 22. Det rör ett anslag på 200 000 kronor för en kampanj rörande alkoholfria fest- och sällskapsdrycker och ett alkoholfritt umgängesliv, 25 000 kronor till Föreningen Fruktdrycker och 500 000 kronor till lån för inrättande av alkoholfria restauranger. I motionerna 238 i denna kammare och 366 i andra kammaren understryks vikten av en sådan kampanj i samverkan med de stora organisationerna och folkrörelserna, men det uttalas, att det bör kunna räcka med ett anslag på 600 000 kronor i stället för de två miljoner som föreslås.

Om jag då först tar upp frågan om de 200 000 kronorna till upplysning om alkoholfria fest- och sällskapsdrycker och ett alkoholfritt umgängesliv, kan jag citera — vilket också skett i motionerna — vad kontrollstyrelsen anför i detta sammanhang. Styrelsen anser, att dessa dryckers betydelse ur nykterhetssynpunkt inte bör överskattas, och säger bland annat: »Behovet av ett alternativ till sprit och vin har på senare tid blivit mindre framträdande. ... Det kan också ifrågasättas om man i det rent alkoholfria umgänget bör introducera den gängse alkoholritualen med dess se-

rie av drycker med olika styrka och färg, serverade i glas av varierande form och storlek.»

I detta resonemang ligger såvitt jag förstår den tanken, att kampanjen skulle kunna motverka sitt eget syfte. Vi reserverar anser, att en lugn övergång ur både psykologisk och ekonomisk synpunkt är vida bättre än en massa buller, som fäster uppmärksamheten på tidpunkten den 1 oktober och sätter alkoholproblemet i centrum.

I flera yttranden över kampanjen har också framkommit stark kritik, till exempel från kommerskollegium, Sveriges industriförbund och Stockholms handelskammare. En del remissinstanser har tillstyrkt — jag höll på att säga självfallet. Nu befinner sig reservanterna och utskottet ur vissa synpunkter principiellt på samma linje. Utskottet säger nämligen — det rör fortfarande de 200 000 kronorna — att delade meningar kan »råda om omfattningen och beskaffenheten av de åtgärder som bör vidtas för vinnande av nämnda syfte, liksom ock om dylika åtgärders verkliga betydelse ur nykterhetssynpunkt» och fortsätter: »Utskottet kan för sin del inte underlåta att ge uttryck åt en viss tveksamhet i sistnämnda hänsende.»

Jag kan till alla delar understryka detta uttalande, och jag fortsätter med den frågan: Kan det då vara lämpligt att ge ut en så stor summa som det dock här gäller på en sådan kampanj, om vars resultat man ingenting vet? Vi avslog nyss en mycket välmotiverad propå från fångvårdsstyrelsen, men nu gissar jag att vi kommer att ge det anslag det här gäller, som är flerdubbelt större.

Går jag sedan över att bara med ett par ord beröra tanken på 25 000 kronor i anslag till Föreningen fruktdrycker, så kan jag i stort sett nöja mig med att citera vad kommerskollegium säger. Det utalar »att reklam för olika slag av alkoholfria drycker icke nämnvärt torde inverka på alkoholvanorna. Det är därför icke ur allmän synpunkt angeläget att staten stöder en kampanj för sådana drycker genom ekonomiska bidrag.»

Också här är utskottsmajoriteten täm-

Ang. främjande av ett alkoholfritt umgängesliv

ligen tveksam. Det framgår av dess formulering, som lyder så här: »Utskottet vill ej heller motsätta sig det begärda anslaget å 25 000 kronor.»

Jag anser att det principiellt är mycket olämpligt att bevilja detta anslag. Det gäller en privat förening som själv kan kosta på sig den reklam som man anser är nödvändig i detta sammanhang. Kostnaderna för denna reklam, menar jag, får väl sedan läggas på konsumenterna av dessa drycker.

Vidare, och det är det tredje avsnittet, föreslås i propositionen och utlåtandet ett anslag på 500 000 kronor för lån till inrättande av alkoholfria restauranger. Jag skall inte ett ögonblick förneka att det kan vara önskvärt med sådana, men steget till att ge statsstöd för upprättande av nya dylika är minst sagt diskutabelt. Jag anser, och jag tror också att det framhålls i motionerna eller någon annanstans — det är detsamma var — att klokt planerade, under personligt ansvar drivna restauranger av denna typ ger de bästa resultaten. Av principiella skäl bör väl dessutom gränsen för det allmännas engagemang i olika slags företagsamhet hållas klar.

Det finns också en synpunkt som statskontoret framför när det ställer sig tveksamt beträffande om alkoholfria restauranger kan fylla sin uppgift. Statskontoret säger, att de ekonomiska riskerna är betydande. Nu kommer jag att trötta än en gång med ett citat från utskottsutlåtandet, som visar att tillstyrkandet är tämligen tveksamt hela vägen. Utskottet säger: »Även om utskottet i likhet med departementschefen finner ovisshet råda angående publikunderlaget för alkoholfria restauranger med god standard och därmed angående den reella effekten av den föreslagna låneformen, anser sig utskottet likväl kunna tillstyrka att ett försök göres med lån av ifrågavarande slag.»

Jag skulle till nöds kunna förstå ett sådant resonemang om vi hade obegränsade resurser, men som alla vet och som jag nyss nämnde får vi titta på tusenlapparna vid det här laget. Nu anser jag

att det är ganska ofattbart att ett sådant här förslag kommer fram, men ännu viktigare anser jag det vara att man inte åstadkommer en sådan kategoriklyvning — om jag får använda det uttrycket — som det här rör sig om.

Det finns en hel del resonemang i propositionen som motivering för detta. Jag skall bara ta upp ett par sidor därav. Man säger att det rimligtvis bör finnas alkoholfria restauranger, där det alltså inte ens skall serveras pilsner. Man säger att detta är lämpligt därför att de som vill vara nyktra blir sämre bemötta på de andra restaurangerna. Det kan kanske ligga någonting i detta resonemang, men jag är övertygad om att förhållandena på detta område har väsentligt förbättrats på senare tid. Jag skall inte nämna några namn — jag står här inte som någon annonstavla för den ena eller andra restaurangen — men jag kan tala om att här i Stockholm finns åtminstone två mycket stora restauranger, där man absolut inte blir sämre bemött om man inte tar in någon sprit. För min egen del har jag över huvud taget aldrig råkat ut för att bli illa bemött på grund av att jag inte rekvirerat in sprit. Jag skulle kunna tillägga, att det naturligtvis kan finnas servitörer och till och med servitriser, som kan bemöta folk olämpligt även på de nyktra restaurangerna. Jag tror därför inte att man på den vägen kan komma till rätta med problemet.

Så har vi den andra sidan av saken, nämligen att man säger att det inte är lämpligt att ungdomen går på på spritrestauranger, ty där är frestelserna alltför nära till hands. Jag tror att det är ett resonemang som man får ta med en nypa salt. I detta sammanhang kan jag knyta an till vad doktor Knöös — han är specialist på alkoholproblem och utbildad psykolog — anförde i en tidningsartikel härom sistens. Han säger bland annat att det verkar som om »en sorts oansvarighetsdogm» har gripit omkring sig.

Skall man uppfostra människor får man väl ändå knyta an till deras an-

Ang. främjande av ett alkoholfritt umgängesliv

svarskänsla och inte endast i yttre mening se till att de går in på restauranger, där inte frestelsen finns. Jag tror inte att sådant håller i längden. Med detta vill jag inte på något sätt miss-tänkliggöra den goda vilja som ligger bakom de föreliggande förslagen. Det är effekten som jag sätter i fråga. Att den blir den avsedda tvivlar inte bara reservanterna utan också utskottet på, vilket jag har försökt att visa.

Jag skulle vidare vilja kraftigt reagera emot att den agitation, som föreslagits, av tidningar och vad det nu kan vara för några, tas till intäkt för offentlig förlöjligande. Jag tror att det vore tack-nämligt om vi enades om att alla här har samma syfte och att det, minst sagt, är oansvarigt att förlöjligen dessa strävanden. Jag vill i detta sammanhang ha detta starkt understruket, ty även om det kan sägas att vissa propåer kanske kan utmana löjet, så — à la bonne heure — låt dem utmana löjet! Men låt oss, som väl ändå är ansvarskännande människor, reagera mot detta löje. Det kan de försöka använda i andra sammanhang.

Den väldiga kampanjen med film, radioutsändningar och propagandapatruller och dylikt blir — här citerar jag återigen doktor Knöös — sannerligen »mest ett slag i luften». Det är bättre att sätta in det hela som ett led i kampanjen för en ny livsstil över huvud taget utan att stirra sig blind på vad som skall hända efter den 1 oktober.

Kom ihåg i detta sammanhang, att alkoholmissbruket är ett symptom på missanpassning hos människorna — alkoholmissbruket, jag understryker det, inte alkoholbruket, ty det är en helt annan sak. Det är av vikt att man tar sikte på frågan i hela dess vidd och att man vid uppläggningsmetoderna tar kontakt med läkare och psykologer som kan ge anvisningar. Jag har ett intryck av att det brister i vissa delar därvidlag.

Med detta har jag inte velat säga, att jag inte tror på uppfostran, tvärtom tror jag utomordentligt mycket på den. Jag tror på en sådan uppfostran som tar

sikte på hela människan, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! De här problemen diskuterades rätt ingående då vi behandlade förslaget om motbokens avskaffande, och vi behöver väl inte — åtminstone ämnar inte jag göra det — gå in närmare på dem i den här diskussionen.

Det är klart, som fröken Andersson säger, att man kan vara mycket tveksam huruvida en sådan här upplysningskampanj kommer att verka på avsett sätt. Det tror jag att man även ute bland de organiserade nykterhetsvännerna på vissa håll är tveksam om. Men det förutsågs ju, och förutses väl fortfarande, att det i samband med motbokssystemets upphörande skall uppstå vissa övergångssvårigheter, och man har avsett att genom upplysning och på annat sätt söka mildra verkningarna av dessa svårigheter. Till upplysningskampanjen har riksdagen tidigare beviljat medel, och vad som här begärs är ett tilläggsanslag.

Utskottsmajoriteten har, som fröken Andersson påpekade, understrukit att man får försöka lägga upp upplysningskampanjen på ett sådant sätt, att den verkar i avsedd riktning. Man får hoppas att den kommer att läggas upp på ett sådant sätt av dem, som nu har hand om utformningen av densamma.

Utskottsmajoriteten har i detta sammanhang inte velat ta ansvaret att säga nej till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, då man ändå vågar hoppas att de åtgärder, som här är föreslagna, skall verka i gynnsam riktning, ehuru man som sagt på förhand inte kan bestämt säga hur de kommer att utfalla.

Vad beträffar anslaget på 25 000 kronor, som är avsett till reklam för och upplysning om alkoholfria fruktdrycker, kan man väl inte säga, att summan är avskräckande stor. Kungl. Maj:t har ju på alla punkter prutat på de av utredningen föreslagna beloppen.

Ang. främjande av ett alkoholfritt umgängesliv

Då det sedan gäller anslaget till lån för åstadkommande av alkoholfria restauranger, har det betonats att det är fråga om en försöksverksamhet. Utredningen föreslog, att man skulle avsätta en fond på tre miljoner kronor, och nu har departementschefen föreslagit att 1/2 miljon skulle avsättas till denna fond och betonat att det skall vara en försöksverksamhet.

Som sagt, utskottsmajoriteten har inte velat gå på ett avslag därför att man ändå vågar hoppas att alla dessa åtgärder tillsammans skall verka i gynnsam riktning. Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet emedan fröken Andersson citerade doktor Knöös. Det är synd att hon inte fullföljde citatet utan bara tog litet här och var. Jag tror nämligen att de synpunkter, som han slutligen kommer fram till, står i god överensstämmelse med vad man inom den statliga propagandakommittén har tänkt sig. Sedan han talat om annonsering och anlåtande av film och radio som »slag i luften», vilket fröken Andersson nämnde, säger han: Riktigare vore att direkt och utan slingerbultar ställa konkreta frågor till envar svensk: »Hur ämnar du förfara efter den 1 oktober? Har du på allvar besinnat alkoholens skadeverkningar? Har du tänkt på att flertalet brott är att tillskriva alkoholen? Har du satt dig in i vad det betyder för ungdomen att spriten nu släpps fri? Känner du egentligen till vad det betyder?»

Vad svarar då en av de ledande i den statliga propagandakommittén? Han säger, att doktor Knöös' principiella synpunkter visserligen kan diskuteras, men att hans praktiska förslag endast är ett upprepande av vad vi vill göra och hur vi tänker när det gäller spritens frisläppande i oktober. Vår mening är att en statlig kampanj med upplysning om alkoholens ekonomiska konsekvenser, byggda på allmänna erfarenheter, skall

meddela folket. Men han vill, säger han, påpeka att vi ännu inte har låst fast hur dessa meddelanden skall se ut. Ändå kan doktor Knöös kritisera dem, fastän ännu inte en tes har spikats och inget manuskript ännu är slutgiltigt bestämt.

Jag menar alltså, att detta citerande av doktor Knöös ingav en felaktig föreställning av vad han egentligen kom fram till och vad den statliga propagandakommittén har tänkt sig.

Beträffande reklamen var det ju, tycker jag, ganska märkvärdigt att inte fröken Andersson kritiserade rusdrycksreklamen, ty den tycks ju svälla i tidningarna för varje dag, och vi har säkert ännu inte sett kulmen. Skall man från nykterhetshåll under sådana förhållanden bara resignera utan att göra något försök att sätta in en motstöt? Jag tycker det är en egendomlig uppfattning fröken Andersson har om propagandans betydelse. Om man över huvud taget tror, att det lönar sig att annonsera för en vara, måste man ju vara överens om att det är möjligt att påverka människors handlande med en kombination av reklam, upplysning och ett tryck från hela den miljö, som bestämmer människornas värderingar och handlingar.

När det gäller fruktdrycker skulle jag undra, vad Sveriges fruktodlare säger om yrkandet att man där inte skall ge något anslag. Efter vad man har fått veta genom tidningarna ligger det tonvis med äpplen och ruttnar ned runt omkring i svenska bygder. Vore det inte lämpligt att använda dem till sådana här drycker, som dock har ett betydande värde? Och dessa drycker behöver reklam för att man ska få kännedom om deras existens, precis som man från rusdryckshanteringens sida inte har försummat att reklamera för den sortens drycker.

Den propaganda, som Föreningen Fruktdrycker skulle medverka till, har just till uppgift att göra dessa drycker mer allmänt kända ute bland svenska folket. Man skulle på så sätt få till stånd en större användning av de alkoholfria dryckerna och därigenom skapa en så-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa yrkeslärtjänster

dan efterfrågan på dem, att det lönar sig att framställa dem. Då skulle man också få bättre användning för den svenska frukten än att låta den ligga och ruttna ned till ingen nytta.

Det var till slut intressant att få höra, att fröken Andersson på åtminstone två restauranger i Stockholm blivit bemött på sådant sätt, att hon inte hade någon känsla av att man tog hänsyn till huruvida hon rekvirerade in spritdrycker eller ej.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag har sällan i denna kammare hört ett anförande som gick så vid sidan av sakfrågan som det som herr Sunne nyss presterade. Det finns väl ingen människa som har talat emot den sak som han ömmade för. Herr Sunne talade om rusdrycksreklam. Ja visst, men det är väl inte staten som betalar den reklamen! Det är bara det som det här rör sig om. Man får gärna för mig annonsera fruktcider i det oändliga, bara staten slipper betala. Det är detta, fastslår jag, som är den springande punkten.

Herr Sunne sade vidare att tonvis av äpplen nu ligger och ruttnar till ingen nytta. Även jag anser naturligtvis att man skall söka använda frukten, och det är utomordentligt sorgligt att all denna frukt nu ruttnar bort. Men inte skall väl staten behöva betala för det. Sätt i gång med en reklamkampanj, lägg kostnader på härför på dryckerna och låt konsumenterna betala vad det kostar. Jag hade faktiskt trott att herr Sunne hade denna principiella inställning. Men man lär så länge man lever.

Till sist vill jag ännu en gång citera doktor Knöös, eftersom herr Sunne kom in på hans artikel. Doktor Knöös slutar med följande: »Men den uppfattningen att vi samt och synnerligen är barnungar, omyndiga, som till varje pris måste gå i ledband, är djupt rotad på sina håll i landet, inte minst bland nykterhetsfolket, som utan tvekan nu måste ta en dryg del av ansvaret för vad som förberetts och skall genomföras.»

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den av fröken Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av fröken *Andersson* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. lönegradsplaceringen för vissa yrkeslärtjänster

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 25, hade Kungl. Maj:t, under åbepandande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 17 december 1954, föreslagit riksdagen att godkänna i bilagorna 1—12 till statsrådsprotokollet i ärendet upptagna förslag om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m. samt att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande fr. o. m. den 1 juli 1955.

Ang. lönegradsplaceringen för vissa yrkeslärartjänster

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebar beträffande statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att de manliga yrkeslärartjänsterna skulle kvarstå oförändrade i 20 lönegraden, medan de kvinnliga yrkeslärartjänsterna — i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd — skulle uppflyttas från 19 till 20 lönegraden.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förhaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hesselbom* (I: 259) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. (II: 276), i vilka hemställts, att riksdagen måtte fatta beslut om inplacering av manliga och kvinnliga yrkeslärare vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården i lönegrad 21.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 259 och II: 276,

1) godkänna de i bilagorna 1—12 till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 17 december 1954 upptagna förslagen om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m.;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagets genomförande fr. o. m. den 1 juli 1955.

Reservation hade anmälts av fröken *Andersson*, herrar *Hesselbom* och *Svensson* i Ljungskile samt fröken *Elmén*, vilka dock ej antytt sin mening.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag återkommer så snart, men jag lovar tigan sedan.

Det gäller här frågan om lönegradsplaceringen för yrkeslärarna vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården. Beteckningen på lärarinorna i hushållsgöromål och kvinnlig slöjd ändras till yrkeslärare, och dessa lärarinnor uppflyttas en lönegrad, d. v. s. till 20 lönegraden. Övriga yrkeslärare

vid dessa skolor får ingen ändring och kvarstår alltså i 20 lönegraden.

För yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna föreslås nu uppflyttning från 20 till 21 lönegraden. Yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna kommer alltså att i lönegradshänseende stå lägre än lärare av samma kategori vid de centrala verkstadsskolorna. Tidigare har det, enligt min mening med rätta, ansetts riktigt med jämställdhet i lönehänseende mellan de båda skolformerna.

I motionen citeras ett uttalande 1951 av dåvarande socialminister Möller då lärarna vid centrala verkstadsskolorna inplacerades i 20 lönegraden. Socialminister Möller uttalade då: »I anslutning till denna lönereglering böra jämväl ungdomsvårdsskolornas yrkeslärare uppflyttas från 19 till 20 lönegraden.»

Från socialstyrelsens sida har också gång på gång framställts krav på en förbättrad löneställning för yrkeslärarna vid ungdomsvårdsskolorna. Vikten härav har starkt understrukits. Man har hänvisat till de stora rekryteringssvårigheterna och svårigheterna att vid dessa skolor behålla den väl kvalificerade personalen. Dessa lärare har, vilket ligger i sakens natur, väsentligt större svårigheter i flera hänseenden. Därför har socialstyrelsen föreslagit en placering i 22 lönegraden som kompensation för bland annat mera svårhanterliga elever, längre arbetstid o. s. v.

Mot denna bakgrund menar vi — vi har bara avgivit en blank reservation — att det är ett egendomligt förslag som nu har framlagts. Trots de uppenbara svårigheterna att få lärare säger utskottets majoritet, att »tillräckliga skäl inte föreligger» för en ändring av Kungl. Maj:ts förslag.

Nu har vi, såsom jag nämnde, endast avgivit en blank reservation. Man kan ju då fråga sig varför vi, om vi anser denna fråga så utomordentligt viktig, inte har gjort ett direkt yrkande om likställdhet mellan dessa yrkeslärarkategorier. Vi har inte gjort det därför att det framlagda förslaget är resultatet av en förhandlingsöverenskommelse, och det har ju blivit något av en stoppsignal för alla

Förordningsförslag om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

initiativ i detta sammanhang. Därför har vi inte velat avge en motiverad reservation. Men vi samtliga reservanter anser, att starka skäl talar för en ändring, och hoppas att en sådan snart kommer till stånd.

Det är kanske inte ur vägen att understryka, att det inte väsentligen är ur den synpunkten, som jag har min inställning i frågan, att den föreslagna lönesättningen innebär en orättvisa mot lärarna, utan jag tar sikte på verksamhetens behöriga bedrivande. Ty om denna skillnad i löneplacering kommer att kvarstå, kommer de redan nu ganska stora svårigheterna att få lärarkrafter att ännu mera förstärkas.

Nu har jag, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag men vill understryka ännu en gång vikten av att en snar ändring kommer till stånd.

I fröken Anderssons yttrande instämde herr *Hesselbom* (s).

Herr **SUNDELIN** (fp):

Herr talman! Ehuru jag hör till utskottsmajoriteten och alltså inte har reserverat mig på denna punkt, kan jag i stort sett instämma med fröken Andersson. I de motioner, som det här har talats om, har framhållits att den föreslagna lönesättningen för ungdomsvårdsskolornas manliga och kvinnliga yrkeslärare, nämligen 20 lönegraden, är alltför låg och att starka skäl finns för att dessa lärare i enlighet med socialstyrelsens förslag placeras i 22 lönegraden. Under alla förhållanden, heter det i motionerna, bör dessa lärare inte vara placerade lägre än verkstadsskolornas yrkeslärare, vilka placerats i 21 lönegraden.

Jag har ingenting annat att invända mot argumenteringen för likställighet med verkstadsskolornas yrkeslärare än att det förslag som här föreligger är resultatet av förhandlingar — vilket ju fröken Andersson också omnämnde. Man är på tjänstemannahåll i varje fall rätt angelägen om att riksdagen icke genom sina beslut skall försämma vad tjäns-

temännen vid förhandlingar lyckats komma fram till. Håller man på den principen, undrar jag om man med någon särskild styrka kan förfäktat att riksdagen bör för en del av tjänstemännen bättra på vad dessa uppnått vid förhandlingar.

Vi har alltså här åter frågan aktuell om riksdagens medinflytande på lönefrågorna. Det spörsmålet har ju diskuterats många gånger tidigare, men det är fortfarande olöst. Man måste nog anse det som rätt angeläget att på något sätt komma fram till en slutgiltig lösning av denna fråga.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad fördragning av bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om försäljning av alkoholfria drycker, jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Förordningsförslag om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar m. m., dels ock i ämnet väckt motion.

I en den 29 oktober 1954 dagtecknad proposition, nr 4, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar;

dels ock besluta att staten skulle, för ökning av Sveriges allmänna hypoteksbanks grundfond, genom fullmäktige i riksgäldskontoret ställa till förfogande

Förordningsförslag om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

svenska statens fyra och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av tjugufem miljoner kronor med rätt för banken att i enlighet med de i förordningen om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar givna bestämmelserna taga obligationerna i anspråk.

I det av Kungl. Maj:t framlagda förordningsförslaget var 51 § 2 mom. så lydande:

Av reservfonden skall minst hälften placeras i svenska statsobligationer eller andra svenska statspapper, i Sveriges allmänna hypoteksbanks, Konungariket Sveriges stadshypotekskassas, Svenska bostadskreditkassans eller Svenska skeppshypotekskassans obligationer eller i obligationer som till den säkerhet de erbjuda kunna anses jämförliga med obligationer av nyss angivna slag. Sådana medel må ock innestå i svenskt bankaktiebolag eller svensk sparbank eller centralkassa för jordbrukskredit eller å postgiro eller motsvaras av kontanta penningar.

I övrigt bör reservfonden på betryggande sätt göras räntebärande, i den mån medel icke erfordras i själva rörelsen.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma inom första kammaren av herr *Larsson, Nils Theodor*, väckt motion, nr 360, vari hemställt, att 51 § 2 mom. i det i förevarande proposition omförmälda förslaget till förordning om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar måtte erhålla följande lydelse: »Reservfonden bör på betryggande sätt göras räntebärande i den mån medel icke erfordras i själva rörelsen.»

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

dels att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

dels ock att motionen I: 360 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **LARSSON, NILS THEODOR**, (bf):

Herr talman! Propositionen nr 4, dagtecknad den 29 oktober 1954, som inrymmer förslag till förordning om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, har betydande förtjänster. Bankoutskottet har säkerligen haft ett ganska lättamt arbete.

Emellertid har i propositionen införts bland annat en nyhet, som återfinnes i § 51, 2 mom. Det stadgas där att av landshypoteksförenings reservfond minst hälften skall vara placerad i svenska statsobligationer eller andra svenska statspapper, i Sveriges allmänna hypoteksbanks, Konungariket Sveriges stadshypotekskassas, Svenska bostadskreditkassans eller Svenska skeppshypotekskassans obligationer eller också i andra guldkantade obligationer. Det är också möjligt att enligt det nya stadgandet insätta dessa 50 procent av reservfonden i svenskt bankaktiebolag, svensk sparbank, centralkassa för jordbrukskredit eller å postgiro. Medlen kan också motsvaras av kontanta pengar.

Denna föreskrift har inte funnits tidigare. Den är ny och har sannolikt närmast blivit införd i denna förordning för landshypoteksföreningarna, därför att motsvarande stadgande blev infört år 1953 i förordningen för stadshypoteksföreningarna. Det ligger nära till hands att här spåra ett utslag av den byråkratiskt bundna människans svaghet för och strävan till uniformitet. Det är svagheten för formen, för likformigheten, som man här kan spåra.

Det kunde ha sitt intresse att här i största allmänhet diskutera, om över huvud dessa stadgande är oundgängligen nödvändiga eller ens lämpliga, vare sig det gäller stadshypoteksföreningar eller landshypoteksföreningar, vilket senare det ju är fråga om i dag.

Hypoteksföreningarna har ju endast att svara för bottenlånekrediterna när det gäller belåning av fastigheter, där i fråga om jordbruksfastigheter lån må beviljas till högst 60 procent av ett efter mycket försiktiga värderingsgrunder fastställt belåningsvärde. Riskerna inom denna kreditförmedlingsverksamhet tor-

Förordningsförslag om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

de därför få bedömas såsom ytterligt små och behovet av stränga säkerhetsföreskrifter, sådana som dessa nya om placering av 50 procent av reservfonden i guldkantade papper, såsom skäligen ringa.

Ingen annan remissinstans än bank- och fondinspektionen har påyrkat införande av dessa bestämmelser. Nu har vi väl alla en betydande respekt för bank- och fondinspektionen, när den inkopplas i dessa sammanhang. Ja, att just inspektionen föreslagit dessa åtgärder är kanske i viss mån förstäeligt, men för bankinspektionen borde det väl ha kunnat stå klart att risktagandet inom olika grenar av kreditförmedlingsverksamheten är mycket olika. När de nu mer än hundraåriga landshypoteksföreningarna hittills fullgjort sina åtagna förpliktelser, fastän säkerhetsföreskrifter av denna art tidigare saknats i fråga om reservfonden, kunde väl detta för bank- och fondinspektionen ha framstått såsom en borgen även för den framtida utvecklingen.

Men, frågar sig någon, är nu detta verkligen något att fästa sig vid? Om nu bank- och fondinspektionen önskar få lika bestämmelser för reservfonderna inom olika kreditförmedlingsorgan, är det i och för sig anledning att då motsätta sig detta? I och för sig givetvis inte. Om det nu endast vore en form-sak utan någon praktisk betydelse är det då alltså för de berörda hypoteksföreningarna förenat med olägenheter att de nya säkerhetsbestämmelserna införes? Ja, så är det. Olägenheterna finns redovisade i den motion nr 360, som jag framburit i denna kammare. De nya bestämmelserna kommer att orsaka hypoteksföreningarna betydande olägenheter. För närvarande gäller inte någon inskränkning i hypoteksföreningarnas rätt att placera till reservfonden hörande medel. Föreningarna har som regel dessa medel placerade på tvenne olika sätt, dels i föreningarnas fastigheter, där de har sina kontor inrymda, och dels i s. k. reservfondslån. Med den senare placeringsformen förhåller det sig på följande sätt. Gränsen för bottenlån

är, såsom förut nämnts, 60 procent av belåningsvärde. Detta innebär, att om exempelvis en jordbrukare behöver låna 100 000 kronor på sin fastighet nen 60-procentsgränsen inte medger hypoteksföreningen att bevilja mer än 95 000 kronor, har föreningen brukat förfara på det sättet, att resterande 5 000 kronor utlånas i form av s. k. reservfondslån. Härvid har föreningarna iakttagit stor försiktighet och omsorgsfull riskbedömning. För dessa lån ur reservfonden har föreningarna kunnat betinga sig något högre ränta, varför lånen haft en viss ekonomisk betydelse för föreningarna, samtidigt som de varit till låntagarnas bekvämlighet på det sättet att låntagarna tack vare denna möjlighet kunnat många gånger få hela egendomen belånad just hos enbart hypoteksföreningen. På detta sätt har man till dels kunnat eliminera en brist i landshypoteksföreningarnas utrustning.

Men finns då inte denna brist även hos stadshypoteksföreningarna? Nej, det förhåller sig så, att de i stor utsträckning samförvaltas med bostadskreditororganisationerna och därigenom har möjligheter att tillgodose de lånesökandes behov av både bostadskredit och sekundärkredit. Samma behov föreligger därför icke för stadshypoteksföreningarna som för landshypoteksföreningarna att kunna med hjälp av reservfondslån något överskrida fastställda lånegränser.

Till de nu nämnda, för framtiden bestående olägenheterna, som uppkommit genom inskränkningarna i landshypoteksföreningarnas möjligheter att utlämna dessa s. k. reservfondslån, kommer även speciella övergångssvårigheter. För att möjliggöra inköp av erforderlig mängd guldkantade papper nödgas nu föreningarna beträda endera, eller båda-dera, av följande vägar. Antingen måste de uppsäga och inkräva en betydande mängd av nu löpande reservfondslån, eller också måste de belåna sina egna fastigheter. Säkerligen kommer dessa övergångssvårigheter att bli kända för landshypoteksföreningarna, och jag har för min personliga del bibragts den uppfattningen, att de har orsakats en-

Förordningsförslag om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

dast av en strävan att få till stånd formell överensstämmelse mellan olika kreditförmedlingsorgans förvaltning av sina reservfonder, och detta på initiativ av bank- och fondinspektionen. Om man noga begrundat de följder, som i det speciella fallet kan förväntas, tror jag att detta kunnat undvikas.

Jag finner det i någon mån förvånande att bankutskottet, fastän motionen ganska utförligt redovisar de väntade svårigheterna, inte mera har beaktat de i motionen framförda synpunkterna. Då ingen reservation finns fogad till utskottets utlåtande, förstår jag att det är skäligen utsiktslöst att här ställa något yrkande, men jag har velat framföra dessa synpunkter för att åtminstone kammarens ledamöter skall kunna förstå, att det här är fråga om flera olägenheter som hade kunnat undvikas.

Jag slutar alltså, herr talman, utan att för närvarande ställa något som helst yrkande.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Det förefaller mig, som om den föregående ärade talaren hade överdrivit innebörden av utskottets yrkande om avslag på hans motion.

Motionen har varit föremål för ett mycket vävilligt och intresserat bedömande i bankutskottet. Vi har konstaterat vad som här framhölls, att reglerna med avseende på hypoteksbanken och landshypoteksföreningarna är utformade efter ungefär samma mall som tillämpades vid riksdagens beslut 1953 angående stadshypoteksföreningarna. Jag erkänner att det föreligger en nyansskillnad, därigenom att stadshypoteksföreningarna inte behöver intressera sig för sekundärbelåningen på samma sätt som landshypoteksföreningarna kan ha anledning att göra. Men det är att märka, att det är ett för detta stora fält jämförelsevis ringa belopp som för närvarande inte uppfyller de föreskrifter, som föreslås gälla för framtiden med avseende på hypoteksföreningarna. Om dessa nya regler nu blir antagna av riksdagen, så är det ett sam-

lat belopp av 1 300 000 kronor hos vissa av hypoteksföreningarna, som icke uppfyller de nya föreskrifterna.

Beträffande de lån, som detta belopp motsvarar, kan naturligtvis en viss svårighet uppstå, såsom man påpekar i motionen. Nu har dock utskottet övertygat sig om att hypoteksbanken är i tillfälle att själv övertaga de lån till detta belopp, som icke kommer att uppfylla de nya föreskrifterna, och behålla dem i sin portfölj. De övergångssvårigheter som här har nämnts — att landshypoteksföreningarna skulle bli tvungna att antingen belåna sina fastigheter eller säga upp lånen — kommer alltså inte att föreligga. I den mån hypoteksföreningarna önskar det, kommer hypoteksbanken att övertaga lånen, och därefter är man inne i den nya ordningen. Det förefaller mig, som om detta inte skulle innebära svårigheter av den grad som man fick intryck av, när man hörde den ärade motionärens anförande i saken.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SANDLER (s):

Herr talman! Jag önskar lägga några ord till vad motionären redan anfört i denna angelägenhet, men först skulle jag vilja starkt understryka, att både finansministerns och utskottets handläggning av hela detta ärende bär vittnesbörd om att man velat behandla den gamla hypoteksorganisationen med all den varsamhet, som ändringar i författningarna kan kräva. Vad som ifrågasatts från hypoteksinstitutionens sida har varit en modernisering med bibehållande av de allmänna grunderna, och denna önskan har till fullo respekterats både av departementet och i utskottet. Jag har velat understryka, att man inom institutionen naturligtvis med tillfredsställelse noterat detta. Men det är nog så, att i den detaljfråga, som motionären här berört, har förslaget framkallat rätt stora bekymmer beträffande vissa av hypoteksföreningarna. Det förhåller sig precis som motionären nyss fram-

Förordningsförslag om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

hållit, och det har också vitsordats från bankoutskottets sida, att denna redogörelse är korrekt.

Jag har, herr talman, den allmänna föreställningen att då det gäller att ändra en författning är det väl behovet av denna ändring som skall motiveras. Man skall väl inte behöva särskilt motivera att författningen bevaras sådan som den är, i fall det inte finns något behov av ändringen, och det är på denna punkt som bankoutskottet inte för oss angivit vari behovet egentligen ligger. Den ordning, som varit rådande tidigare, har inte framkallat några som helst bekymmer, och jag vill se den som vill påstå att det skulle framkalla bekymmer i framtiden, om denna ändring inte hade vidtagits. Det förhåller sig som motionären sagt och som det står i bankoutskottets utlåtande, att anledningen helt enkelt är den, att för stadshypoteksföreningarna har man för två år sedan vidtagit en ändring i författningen, och då skall det också ändras på denna punkt i författningen, när det gäller landshypoteksföreningarna, även om det inte finns något behov därav.

Herr Ewerlöf har alldeles nyss medgivit att det i fråga om sekundärlånegivningen finns en betydande skillnad mellan den ena och den andra organisationen, som om han hade velat påpeka att det här föreligger en skiljaktighet som kan motivera att man inte tillämpar enhetlighetsprincipen fullt ut. Då hade det varit mycket lätt för bankoutskottet att hänga upp sitt lilla ändringsförslag i denna punkt på denna faktiska omständighet. I stället har man gått på att eftersom år 1953 beslutades att det skulle vara så och så, så skulle det vara likadant för landshypoteksföreningarna.

Från bankoutskottets sida har beträffande övergångssvårigheterna påpekats, att de kan bemästras därigenom att hypoteksbanken rycker in och klarar den situation som framkallats genom författningsändringen. Det är riktigt. Det kommer hypoteksbankerna att göra. Men däremot har ju inte bringats ur världen det förhållandet, att hypoteksför-

eningarnas rörelsefrihet på denna punkt i framtiden beskurits i förhållande till vad som nu är fallet. Det kommer man inte ifrån genom att klara övergångssvårigheterna.

Mina ärade kammarledamöter, vore det inte enklare att låta bli att framkalla svårigheter genom en författningsändring och sedan få skriva, att de här svårigheterna kan hypoteksbanken klara, och det kommer den att göra?

I utlåtandet står en sak, som jag gärna vill ha en förklaring på. Det står i bankoutskottets skrivning: »Vid bedömningen av ifrågavarande placeringskrav har utskottet även ansett sig böra beakta, att hypoteksbankens obligationer framdeles liksom hittills, kommer att inräknas som täckningsfritt inlåningsunderlag hos penninginstitutet.» Om jag nu skulle bli tillfrågad av en hypoteksförening om vad det innebär och på vilket sätt hypoteksföreningarnas svårigheter i detta avseende kommer att klaras, står jag svarslös, ty jag begriper inte vad meningen är med detta uttalande, och det vore högst värdefullt, om jag kunde få en förklaring av vad bankoutskottet menat med detta uttalande om hypoteksbanksobligationerna, ty det är ju här fråga om föreningarnas reservfonder.

Ja, herr talman, för min del tycker jag nog att motionärens framställning var så pass välgrundad, att den hade varit förtjänt av en annan behandling från bankoutskottets sida än den, som nu kommit den till del, med allt erkännande i de väsentliga frågorna som jag tidigare givit åt både departementets och utskottets behandling av ärendet.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (bf):

Herr talman! En följd av det kommande beslutet kan komma att bli att hypoteksföreningarna nödgas att hos hypoteksbanken belåna eller överlämna av sina sekundärlån, reservfondslånen, till hypotek för att möjliggöra för dessa föreningar att inköpa hypoteksbankens egna obligationer — ett underligt krångel som man här skapar. Det förefaller egendomligt, att just herr Ewerlöf skall be-

Förordningsförslag om Sveriges allmänna hypoteksbank m. m.

höva stå upp här i kammaren i den situationen att han försvarar en åtgärd, som bygger på sådan byråkratisk formalism och ändrar i ett sådant krångel.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag skall först vända mig till herr Sandler, som begärt att få förklaring på uttrycket om det täckningsfria inlåningsunderlaget hos penninginstitutet, och ber då att få hänvisa till den stjärna, med vilken mitt namn är försett i förteckningen över utskottets ledamöter och som innebär att jag inte deltagit i justeringen av utskottets utlåtande. Jag skulle gärna se, att någon av de utskottsledamöter, som varit med vid justeringen, ville besvara den frågan.

Om jag återgår till utgångspunkten här, måste jag säga, att jag har mycket till övers för det resonemang, som herr Sandler förde, nämligen att man inte bör ändra i onödan. Men här har vi dock stått inför ett av Kungl. Maj:ts noga förberett förslag, som uppenbarligen föranletts av bank- och fondinspektionens remissyttrande. Från bankoutskottets sida har det sålunda snarast varit fråga om huruvida bankoutskottet skulle ändra i vad Kungl. Maj:ts på detta sätt efter ingående utredning föreslagit. Sedan utskottet, efter kontakt med hypoteksbanken i anledning av motionen, fått det beskedet, att det inte erbjöd några svårigheter att klara den övergång, om vilken man i motionen talat, har utskottet funnit sig böra tillstyrka den kungl. propositionen. Det är endast några få mindre hypoteksföreningar, som är i det läget, att de inte redan nu uppfyller de nya föreskrifter, som det här är tal om. Av denna anledning tillät jag mig att reducera frågans betydelse. Det rör sig om ett belopp av sammanlagt 1 300 000 kronor i de nuvarande reservfonderna, som inte är placerade på sådant sätt, att det i författningsförslaget intagna placeringskravet är uppfyllt.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (bf):

Herr talman! Jag vill bara säga några få ord såsom svar till herr Ewerlöf. När

Ewerlöf säger, att det bara är några få föreningar, som får olägenheter av förslaget, vill jag framhålla att detta endast har avseende på övergångssvårigheterna. Men på längre sikt innebär ändringen en inskränkning i möjligheten för samtliga föreningar att bevilja de lån det här är fråga om — detta är ofrånkomligt.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag vill bara säga att det faktum, att dessa reservfonder i dagens läge inte har behövt utnyttjas på detta sätt, väl ändå är ett slags bevis för att något verkligt behov härav inte föreligger.

Herr SANDLER (s):

Herr talman! Man bör inte vara så nogräknad beträffande en utredning inom utskottet, men då herr Ewerlöf talar om att det endast är mindre föreningar, som får olägenheter av förslaget, visar detta i sin mån, hur pass grundligt man gått till väga, ty bland de föreningar, som verkligen har bekymmer, har vi att räkna Skånska hypoteksföreningen och Mälardalens länshypoteksförening — och de hör inte till de mindre.

Jag hade väntat, att någon inom bankoutskottet skulle ge mig svar på den punkt, där jag kan bli tillfrågad från hypoteksföreningarnas sida, nämligen vad meningen är med det uttalande utskottet gjort. Jag konstaterar bara, att bankoutskottet i motiveringen till denna författningsändring, som innebär en onödig schablonisering, anfört ett argument, vars betydelse inte har kunnat inför kammaren förklaras.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltig-

Om förkortad arbetstid vid hälsofarligt arbete m. m.

het av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om förkortad arbetstid vid hälsofarligt arbete m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 4 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och herr *Norling* samt nr 4 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört:

»Frågan om förkortad ordinarie arbetstid för arbetstagare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete har utretts av arbetsutredningen, och denna har under fjolåret framlagt ett betänkande med förslag till lag ämnet. Betänkandet är nu föremål för remissbehandling, och riksdagen bör därför enligt utskottets mening icke för närvarande taga ställning i frågan.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, att förevarande motioner, I: 4 och II: 4, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr **NORLING** (k):

Herr talman! Lagen om arbetstidens begränsning har under en följd av år stått på dagordningen för arbetarna. Detta är en naturlig följd av den till-

tagande hetsen på arbetsplatserna. Speciellt där tunga och hälsovådliga arbeten utföres har man också framställt särskilt krav på förkortad arbetstid. När den kommunistiska gruppen för något år sedan motionerade om fem dagars arbetsvecka, vann detta mycket stor anslutning bland fackföreningarna. Även om vi för dagen följt linjen att etappvis genomföra en förkortad arbetstid för i första hand de grupper, som har ett pressande och hälsofarligt arbete, utesluter detta inte möjligheten av att en allmän arbetstidsförkortning i en nära framtid blir aktuell, särskilt om man tar i betraktande de nya arbetsmetoder, som nu börjar införas på arbetsmarknaden. Dessa nya från USA importerade arbetsstudier kommer att göra människan-arbetaren till en maskinrobot, som i stället för att reglera maskinen, regleras av maskinen, som hon blir en del av. Skulle utvecklingen gå en sådan väg, måste förebyggande åtgärder, vidtagas, och en av dessa måste då bli en allmän arbetstidsförkortning. Man får därför hoppas att de utredningsdirektiv, som nu lämnas till arbetsutredningen, också skall resultera i en allmän arbetstidsförkortning. Arbetsutredningen skall således i första hand framkomma med förslag till partiell arbetstidsförkortning för vissa grupper med särskilt pressande och hälsovådligt arbete. Sådan utredning föreligger redan för en hel del grupper.

Sålunda har utredningen föreslagit att för allt arbete under jord i gruva, stenbrott och tunnel skall arbetstiden utgöra 40 timmar per vecka. Visserligen har berörda arbetare redan genom avtal tillerkänts denna arbetstid, men man får likväl betrakta det som en framgång att denna arbetstid nu erhåller lagligt skydd. Det skulle ha varit ännu värdefullare, om de lagliga sanktionerna garanterat denna arbetstid såsom längsta tillåtna. Ingenting hindrar emellertid nu att övertid uttages som gör 40-timmarsveckan illusorisk.

En annan grupp arbetare, som har ett både hälsofarligt och tungt arbete, som

Om förkortad arbetstid vid hälsofarligt arbete m. m.

utan överdrift kan jämföras med arbete under jord eller i tunnel, är gjutarna. Jag vet inte, hur många av kammarens ledamöter, som har sett deras arbete och känner till de förhållanden under vilka de arbetar. Gjutarnas arbete är såväl hårt, tungt och smutsigt som hälsofarligt, vilket också framgår av olycksfallsstatistiken från gjuterierna. Särskilt silikos är en typisk yrkessjukdom bland gjutarna. För dem föreslår utredningen ingen arbetstidsförkortning trots arbetets hälsovådighet. Två ledamöter av utredningen har likväl reserverat sig för en arbetsvecka av 42 timmar. I våra motioner jämställer vi dessa arbetare med gruvarbetare och föreslår en arbetstid av 40 timmar per vecka.

Vad trafikpersonalen beträffar har utredningen framlagt ett förslag som i praktiken betyder, att om t. ex. en järnvägsman skall erhålla den föreslagna förkortade arbetstiden av 42 timmar i veckan, skall han arbeta minst 18 timmars nattid eller minst tre timmar varje natt mellan klockan 23 och 5 under veckans sex dagar.

Man får väl utgå ifrån att all trafik-tjänst är särskilt krävande — det må sedan gälla personal vid järnväg, spår-väg, bussar eller andra trafikmedel — och all sådan tjänst borde därför tillförsäkras kortare arbetsvecka.

Starka skäl talar även för att en annan grupp arbetare bör erhålla kortare arbetstid, nämligen sådana nattarbetare som förekommer bland sjukhuspersonal, typografer, massaarbetare och likställda. Men även för dessa arbetare har utredningen föreslagit samma tillkrånglade system som för trafikpersonal. Sälunda skall varje arbetstimme få räknas som 1 timme 10 minuter, om arbetstiden i sin helhet är förlagd mellan klockan 23 och 5, och mertiden skulle då få tillgodogöras i form av förkortad arbetstid, dock lägst 42 timmar i veckan.

För ytterligare några grupper har 1947 års arbetstidsutredning föreslagit förkortad arbetstid, nämligen för arbetare som utsättes för strålning av röntgen eller radioaktivt ämne som kan

medföra fara för hälsan. För dessa föreslås 42 timmars arbetsvecka. Sjuksköterskor på kirurgisk operationsavdelning skall också få 42 timmars arbetsvecka under loppet av två år. Däremot har inte medtagits personal vid sjukhusens laboratorier, oaktat arbetet där väl får betraktas som i viss omfattning hälsofarligt, då risker föreligger för såväl smitta som förgiftning. I vår motion har även denna grupp av sjukhuspersonal medtagits.

För ännu en grupp har utredningen framlagt förslag om 42 timmars arbetsvecka, nämligen för treskiftsarbetare, d. v. s. arbetare som arbetar på olika tider dygnet om. För vår del anser vi att man nog måste betrakta allt skiftarbete som pressande, således även arbete i två skift. Inga skiftarbetare har några ordnade tider för vila och intagande av måltider; dock är naturligtvis de, som arbetar i tre skift, hårdast pressade. Vi förväntar därför att utredningen inom kort tid framlägger förslag till arbetstidsförkortning även för denna arbetargrupp.

Som förut nämnts, har i de utredningsdirektiv som nu lämnats för en fortsatt utredning om förkortad arbetstid sagts att man bör sikta på en normal arbetstid av 40 timmar per vecka som ett mål för strävandena på arbetstidens område. Inför dessa nya linjer har de av arbetstidsutredningen nu framlagda förslagen om minsta arbetsvecka av 42 timmar blivit föråldrade. Vi har därför i motionerna föreslagit en arbetstidsförkortning till 40 timmar i veckan.

Utskottet har yrkat avslag på motionerna med hänvisning till att utredningens förslag nu är under remissbehandling. Våra motioner syftar emellertid betydligt längre än utredningens förslag. För alla de grupper, som jag berört i mitt anförande, föreslår vi 40 timmars arbetsvecka, medan utredningen endast i ett fall föreslagit 40-timmarsvecka, nämligen för arbete under jord.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till motionerna nr 4 i bägge kamrarna.

Ang. statsbidraget till erkända arbetslöshetskassor m. m.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Jag vill bara påpeka att frågan om förkortad arbetstid för arbetare med särskilt påfrestande eller hälsofarligt arbete har avancerat så långt, att den tillsatta utredningen framlagt förslag, som för närvarande är ute på remiss. Sedan har ju, såsom motionärerna framhållit, hela frågan om arbetstidens längd hänskjutits till en ny utredningskommitté, vilket innebär att frågan i övrigt befinner sig på utredningsstadiet.

Vad beträffar de grupper det här närmast gäller får man väl invänta resultatet av remissen och avvakta den proposition som kommer att framläggas. Utskottet har därför inte velat föreslå riksdagen att fatta ett beslut i dessa frågor enbart med anledning av en enskild motion och utan en närmare utredning. Utskottet anser, som sagt, att vi bör invänta den proposition i ärendet som vi har att motse.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om höjning av minimiåldern för erhållande av körkort för lätt motorcykel, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. statsbidraget till erkända arbetslöshetskassor m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av för-

ordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 167 i första kammaren av herr *Arrhén* samt nr 298 i andra kammaren av herr *Östlund* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte

dels uttala, att 2 § förordningen den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor måtte erhålla den ändrade lydelse, som i motionerna angivits,

dels ock uttala att den som bilaga till förordningen den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor fogade tabellen borde ändras på i motionerna närmare angivet sätt.

Det av motionärerna framlagda förslaget avsåg en nedsättning av det s. k. grundstatsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna och en höjning av det procentuella daghjälpbidraget till nämnda kassor. I motionerna hade inbörden av den föreslagna ändringen av statsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna angivits vara, att bidraget vid jämförelse med det enligt gällande bestämmelser utgående bidraget skulle bli något högre vid en mer betydande och något lägre vid en ringa arbetslöshet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 167 och II: 298, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Magnusson*, som under återropande av innehållet i förevarande motioner, I: 167 och II: 298, ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Ang. statsbidraget till erkända arbetslöshetskassor m. m.

Herr MAGNUSSON (h):

Herr talman! Till detta ärende har jag fogat en reservation, avseende bifall till motionerna nr 167 i första kammaren och 298 i andra kammaren, avlämnade av herr Arrhén samt herr Östlund m. fl., med yrkande om ändring av grunderna för utbetalning av statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna. Denna fråga var föremål för riksdagens behandling såväl 1953 som 1954, och med hänsyn härtill kommer jag endast att i korthet redogöra för innebörden av denna reservation.

För närvarande utgår ju grundstatsbidraget för varje dag, för vilken daghjälp utgivits, dels med ett grundbelopp av 2 kronor 25 öre vid en daghjälp av 5 kronor 50 öre, dels med ett tilläggsbelopp av 25 öre för varje hel krona, varmed daghjälp överstiger 5 kronor 50 öre. Det sammanlagda grundstatsbidraget begränsas till högst 5 kronor för varje understödsdag, vilket belopp nås vid en daghjälp av 16 kronor 50 öre. Om daghjälp fastställs till lägre belopp än 5 kronor 50 öre, utgår grundstatsbidraget med 40 procent av det fastställda daghjälpbeloppet.

Daghjälpsbidraget börjar utgå, när antalet understödsdagar per årsmedlem i en kassa eller en klass i en kassa överstiger tre. Det utgår för kalenderår med viss procentuell andel av kassans sammanlagda kostnader för daghjälp efter avdrag dock av vad som svarar mot grundstatsbidraget. Procenttalet bestäms i förhållande till antalet understödda dagar per medlem i överensstämmelse med en vid förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor fogad tabell med tillhörande särskilda bestämmelser.

I motionerna föreslås nu den ändringen, att grundstatsbidraget i stället skulle utgå på följande sätt. För varje dag, för vilken daghjälp utgivits, skulle det utgå dels ett grundbelopp av 1 krona 50 öre vid en daghjälp av 5 kronor, dels ock ett tilläggsbelopp av 15 öre för varje hel krona, varmed daghjälp överstiger 5 kronor. Dock skulle grundstatsbidraget ej i något fall uppgå till högre

belopp än 3 kronor 30 öre för varje understödsdag. Har daghjälp fastställts till lägre belopp än 5 kronor, skulle grundstatsbidraget utgå med 30 procent av det fastställda beloppet.

I gengäld för dessa nedprutningar har motionärerna föreslagit, att daghjälpbidraget skulle höjas i förhållande till antalet utgivna dagersättningar, så att det komme att uppgå till högst 85 procent, medan det med nuvarande bestämmelser stannar vid 75 procent. Syftet med denna anordning är att kassorna i tider av större arbetslöshet skulle få ett ökat statsbidrag, medan kassorna under tider av full sysselsättning själva skulle få bära en något större del av understödet. För kassorna måste det dock ännas tryggare att vid hårdare påfrestningar ha tillgång till ett högre statsbidrag. Man måste även fråga sig, om det kan vara försvarligt att under tider, som kännetecknas av en överfull sysselsättning, samhället skall bidra med så stora anslag just för detta ändamål. Detta anslag har ju vuxit från 14 miljoner kronor i riksstaten 1952/53 till 20 miljoner i riksstaten 1953/54 och 40 miljoner i riksstaten 1954/55, och även under det budgetår, som vi nu skall behandla, har det upptagits till 40 miljoner kronor. De nya hänvisningsbestämmelser som beslöts förra året, nämligen till arbetsförmedlingarna, bör också innebära en avlastning av kassornas verksamhet.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nu har anfört finner jag det såväl för kassorna som för samhället i övrigt riktigast med de ändringar som har föreslagits i de föreliggande motionerna, och jag ber därför nu att få yrka bifall till min reservation.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Den princip, som reservanten gör sig till talesman för, har ju legat till grund för de nu gällande bestämmelsernas utformning, och det är alltså endast fråga om att skärpa den principen. 1950 års besparingsutredning var inne på den tanken, och med an-

Ang. höjning av värdegränserna i vissa lotterier m. m.

ledning därav fick 1951 års arbetslöshetsutredning i uppdrag att titta på dessa bestämmelser. Det gjorde den också, men den kom då till det resultatet, att det inte fanns någon anledning att ändra på den gällande ordningen, och när propositionen framlades, blev det inte heller någon ändring i det avseendet, trots att det även då väcktes en motion i samma syfte. Riksdagen biföll propositionen. Förra året avrådde andra lagutskottet från att bifalla en likadan motion, och det har vi gjort även i år. Vi anser att det inte finns någon anledning att rubba på de gällande bestämmelserna, även om man naturligtvis kan säga att spørsmålet är av sådan art, att man kan diskutera det hur länge som helst. Det är naturligtvis riktigt, att man skulle önska att det inte betalades ut så mycket arbetslöshetsunderstöd som sker, när vi har den fulla sysselsättningen, men detta hänger ju samman med omständigheter, över vilka ingen av oss råder. Att det nu råder föga arbetslöshet gör det ju inte heller billigare att leva för dem som under nuvarande förhållanden är arbetslösa. Andra lagutskottet har därför inte heller i år velat tillstyrka motionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Magnusson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. höjning av värdegränserna i vissa lotterier m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207), dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 7 januari 1955 dagtecknad proposition, nr 27, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

Förordningsförslaget innebar, att högsta vinstens värde i basar- och tivoli-lotterier, som nu icke finge överstiga 5 kronor, skulle få uppgå till 10 kronor, där vinsterna utgjordes av anvisningar, och till 15 kronor, där vinsterna utslutande bestode av varor. Värdet å insats hade föreslagits höjt i lotterier med vinster i form av anvisningar från 25 till 50 öre och i rena varulotterier från 50 öre till en krona. För tidningslotteriernas del hade föreslagits en höjning av högsta vinstens värde från 100 till 200 kronor.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat en i anledning av densamma väckt motion, nr 198 i andra kammaren av herr *Gustafson* i Göteborg, vari yrkats, att maximibeloppen

Ang. höjning av värdegränserna i vissa lotterier m. m.

för insatserna i vissa s. k. egentliga lotterier också skulle höjas, nämligen från 3 000 till 5 000 kronor för lotterier som finge anordnas efter anmälan hos polismyndighet och från 5 000 till 10 000 kronor för lotterier som finge anordnas efter tillstånd av polismyndighet.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen med avslag å motionen II:198 måtte bifalla propositionen nr 27.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Sunne* och *Lundberg*, fröken *Höjer* samt herr *Rimmerfors* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till propositionen nr 27 och motionen II:198 måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 2, 3 och 5 §§ lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

Herr **SUNNE** (fp):

Herr talman! Tillsammans med några ledamöter av andra kammaren har jag vid detta utlåtande fogat en reservation, och jag vill med anledning därav säga några ord.

Vi reservanter har inte någon från utskottsmajoriteten avvikande mening i vad det gäller de s. k. basar- och tivoli-lotterierna samt tidningslotterierna. Där har ju värdegränserna enligt utskottsförslaget med hänsyn till penningvärdesförsämringen höjts med 100 procent. Vår avvikande mening gäller de egentliga lotterierna som kan anordnas efter anmälan eller med tillstånd av polismyndighet. Nuvarande maximibelopp för anmälningslotteri fastställdes 1949 till 3 000 kronor och för tillståndslotteri till 5 000 kronor. I en inom handelsdepartementet upprättad promemoria som varit utsänd på remiss har man ifrågasatt en ytterligare höjning av värdegränserna för anmälningslotterierna. Man är där inte riktigt på det klara med om detta skulle vara motiverat med hänsyn till penningvärdesförsämringen, vilket

vi reservanter emellertid anser. Beträffande tillståndslotterierna uttalas önskvärdheten av att avlasta länsstyrelserna en del av det merarbete som har uppkommit genom den 1952 genomförda decentraliseringen av lotteriärenden och föreslås som gräns för polismyndigheternas tillståndsgivning 8 000 kronor. De allra flesta remissinstanser har biträtt det i departementspromemorian framförda förslaget. Det finns emellertid några som haft en annan mening. Sålunda föreslår länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län att beloppet för lotteri, som kan anordnas efter anmälan hos polismyndighet, höjes till 5 000 kronor och för lotteri, som kan anordnas efter tillstånd av samma myndighet, till 10 000 kronor.

Denna uppfattning har även kommit till uttryck i en motion i andra kammaren. Däri framhålles, att även om arbetsbesparingen inte skulle bli så stor för länsstyrelserna att den ensam kan motivera ändrade bestämmelser, så måste man också ta hänsyn till arrangörerna och se till, att dessa befrias från en hel del formaliteter och kostnader som uppstår i samband med de s. k. länsstyrelselotterierna.

Nu säges det från länsstyrelsehåll att man här haft att handlägga ett relativt litet antal ärenden angående tillstånd till lotterier med de insatsbelopp som jag förut har omnämnt, men detta behöver ju inte, som reservanterna också har framhållit, betyda att det inte föreligger behov av lotterier av denna storleksordning, utan det kan hända att lotterianordnarna inte har velat påtaga sig det besvär och de kostnader ett sådant lotteri till följd av gällande bestämmelser skulle ha medfört. Det är framför allt folkrörelserna och de ideella föreningarna som i betydande utsträckning finansierar sin verksamhet genom lotterier.

Vi reservanter är fullt införstådda med att en noggrann kontroll över dessa lotterier är nödvändig, men vi är också övertygade om att de lättnader i nuvarande bestämmelser, som vi föreslagit och som skulle bli kostnads- och arbets-

Ang. höjning av värdegränserna i vissa lotterier m. m.

besparande för arrangörerna, skulle kunna genomföras utan att äventyra en skälig kontroll.

Herr talman! Jag skall inte uppta tiden längre. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Herr Sunne har ju utförligt och riktigt refererat, hur detta ärende ligger till, när kammaren nu skall ta ståndpunkt till det. Men det behövs kanske ytterligare kommentarer.

Jag konstaterar i likhet med herr Sunne, att utskottet har varit enigt om att tillstyrka vad Kungl. Maj:t har begärt. I motionen önskas någonting utöver vad som föreslås i propositionen. Det är riktigt, såsom herr Sunne här har sagt, att man i en departementspromemoria har behandlat frågan, huruvida det skulle vara lämpligt att höja värdegränserna beträffande vissa s. k. egentliga lotterier och i ett fall föreslagit en höjning. Remissinstanserna har i allmänhet inte haft någonting att invända emot detta. Men departementschefen har vid bedömning av vad remissinstanserna har anfört kommit till det resultatet, att det inte är lämpligt att nu höja värdegränserna. Utskottets majoritet har kommit till samma uppfattning.

Det föreföll, som om herr Sunne skulle mena, att man borde ge ett handtag åt de ideella organisationerna, så att de, utan så mycket besvär som nu är förenat med ansökan om lotteritillstånd hos länsstyrelsen, skulle kunna ordna egentliga lotterier inom höjda värdegränser. Inom utskottet är vi inte säkra på att en sådan höjning som den i motionen föreslagna skulle vara till någon hjälp åt de ideella organisationerna. Jag ber att få påpeka, att det i propositionen redovisas, att denna fråga har varit föremål för en hel del ideella organisationers uppmärksamhet på så sätt, att de har gjort en framställning till Kungl. Maj:t om att få värdegränserna höjda när det gäller basar- och tivoli-lotterier. Detta önskemål har tillgodosetts genom Kungl. Maj:ts förslag i propositionen. Men organisationerna har inte framställt

något som helst önskemål om att värdegränserna skulle höjas beträffande de egentliga lotterierna vare sig i fråga om anmälningslotterierna eller i fråga om de lotterier, för vilka det nu fordras tillstånd av polismyndigheten. Anledningen till att organisationerna inte visat något speciellt intresse för just denna ändring tror jag ligger däri, att avsättningsområdet för dessa egentliga lotterier är så begränsat, att det är mycket tänkbart, att det skulle uppstå svårigheter att sälja den större mängd lotterier som skulle bli en följd av höjda värdegränser.

Med de nuvarande värdegränserna händer det, att sådana lotterier som avser bara det begränsade avsättningsområde det här gäller får lov att begära utsträckning av den tid som högst är medgiven enligt lotteriförordningen. Detta tyder ju på att om värdegränserna ytterligare skulle höjas, skulle svårigheterna bli större. Det skulle få till resultat, att man skulle behöva ansöka om tillstånd att uppskjuta lottdragningen. Man kanske ändå inte skulle kunna sälja alla lotterna. Då bleve det ju i realiteten så, att de organisationer, som anordnar sådana lotterier, själva spelade på lotteri: de riskerade att få en del av lotterna osålda och kunde därigenom också få behålla en del av vinsterna — det skulle ju möjligen göra dem intresserade av att anordna lotterier med höjda vinstvärden.

Så som frågan nu ligger till — det har inte visats något intresse från de ideella organisationerna att få till stånd någon ändring i det avseende som motionen syftar till, och när en sådan ändring har övervägts inom departementet har man kommit till den slutsatsen, att den inte är av behovet påkallad — har utskottets majoriteten avstyrkt motionen. Utskottets förslag innebär således att den kungl. propositionen helt och fullt tillstyrkes. Reservanternas förslag innebär detsamma men därjämte en ändring i lotteriförordningen, som går utöver propositionens ram.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Ang. höjning av värdegränserna i vissa lotterier m. m.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Vi diskuterade under en föregående punkt på dagens föredragningslista frågan om när man skall skriva ändringar av bestämmelser som redan finns och som är till fyllest. Man skall inte vidtaga ändringar, förrän det föreligger ett behov. Det förefaller mig som om det ändringsförslag som reservanternas här har fört fram inte är tillräckligt kraftigt motiverat. Jag har kanske inte så stor erfarenhet av sådana här lotterier och dylika anordningar, men jag har ibland på grund av en del kommunala uppdrag blivit anmodad att ställa mig som kontrollant för lotterier som anordnats vid fester och tillställningar av olika slag. Jag har därvid aldrig mött något behov eller någon önskan att få anordna lotterier med ett högre lottvärde än vad de nuvarande bestämmelserna medger. Tvärtom har jag både i egenskap av kontrollant och såsom arrangör mött bekymmer inför svårigheten att sälja alla de lotter, som man har rätt till enligt de nuvarande bestämmelserna.

Jag har den uppfattningen, att marknaden för sådana här lotterier för närvarande är ganska mättad och att det inte finns något behov av att öka möjligheterna för dem på det sätt som reservationen föreslår. Därför har jag anslutit mig till utskottsmajoritetens uppfattning i denna fråga, och jag ber att i all korthet få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **SUNNE** (fp):

Herr talman! Jag tror att herr Eskilssons erfarenhet närmast gäller basar- och tivoli-lotterier efter vad jag också hörde i utskottet, och i det fallet är vi ju överens om den höjning som blivit föreslagen. När det gäller de övriga lotterierna måste jag emellertid säga, att det inte alls är otänkbart att en idrottsförening på en fest skulle kunna slutsälja kanske sex, sju tusen lotter. Det har dock förekommit, att man avstått från lotteri för att slippa besväret att gå över länsstyrelsen, med den tidsutdräkt och de kostnader som detta drar med sig.

Det har sagts att de så kallade billotterierna inte kan komma med. Nej, men det finns andra attraktiva vinster, när det gäller ungdom, t. ex. motorcyklar och mopeder, och sådana bör väl kunna komma i fråga som vinster i dessa lotterier.

I promemorian ansågs, att minskningen av penningvärdet gjorde en höjning berättigad ifrån 5 000 till 8 000 kronor när det gäller tillståndslotterier, och det är kanske framför allt i fråga om dessa som man anser att en ändring borde komma till stånd.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **LARSSON, NILS THEODOR**, (bf):

Herr talman! Departementspromemorian har i vanlig ordning varit utsänd på remiss, och det är endast en remissinstans, nämligen länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som kommit med det förslag till ändring som påpassligt upptagits av huvudmotionären, själv boende i Göteborg. Jag tycker att det skulle vara ganska egendomligt om det bleve vanligt att riksdagen följer en enda remissinstans' yttrande, som här föreslagits i motionen och i reservationen. Den prövning, som är gjord i departementet och i utskottet, tror jag borgar för att det förslag som utskottsmajoriteten står för är tillfredsställande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **NORMAN** (s):

Herr talman! Endast en kort replik till herr Sunne. Han framhöll angelägenheten av att värdegränsen höjs, så att arrangörerna skulle kunna sätta upp t. ex. en motorcykel eller en moped som mest lockande vinst. Med den värdegräns som nu gäller för dessa tillståndslotterier, 5 000 kronor, räcker halva beloppet — och man brukar ju räkna med att vinsten skall uppgå till halva insatsbeloppet — inte bara till en moped utan det räcker till en motorcykel. För att ha en så lockande vinst behövs alltså ingen ändring i bestämmelserna.

Ang. höjning av värdegränserna i vissa lotterier m. m.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den första propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 1, över motion om befrielse från radiolicensavgift för dövstumma föräldrar med hörande, minderåriga barn, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 83, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 84, för herr Bengt Folke Elmgren att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 85, för herr Bernhard Näsgård att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 86, för herr Karl Knutsson Wistrand att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 87, för herr Gösta Tore Edvin Bengtsson att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 88, för herr Bertil Gotthard Ohlin att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 89, för herr Nils Walter Sundström att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 90, för herr Gustaf Ragnar Fahlander att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 91, för herr James Iwan Axel Dickson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 92, för herr Gustaf Ingemar Andersson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 93, för herr Johan Gustaf Gerard De Geer att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 94, för statsrådet Gunnar Hedlund att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 95, för fröken Gunnel Olsson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 februari 1954 (nr 73) angående tillverkning av brännvin, m. m.; och

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om försäljning av alkoholfria drycker.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon; samt

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag i anledning av Sveriges anslutning till de internationella fördragen angående godsbefordran å järnväg samt angående befordran å järnväg av resande och resgods.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av

Interpellation ang. Spritcentralens åtgärder för begränsning av alkoholreklamen
dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

—————
Interpellation ang. Spritcentralens åtgärder för begränsning av alkoholreklamen

Herr SVÄRD (h) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I den nya försäljningslagstiftningen för rusdrycker har som en huvudregel uppställts att försäljningen skall ordnas och handhavas så att därav uppkommer så ringa skada som möjligt. I linje med denna regel fastslog riksdagen föregående år att alkoholreklamen helt skall upphöra under omkring en månad före och fem månader efter försäljningslagstiftningens ikraftträdande. Efter denna tid skall visserligen reklam få äga rum, men endast med mer begränsat innehåll.

Enär direkta förbudsbestämmelser mot en ur nykterhetssynpunkt olämplig reklam icke är möjliga att genomföra utan ändringar i tryckfrihetsförordningen, fann sig riksdagen föranlåten att i sitt yttrande över regeringens förslag till begränsning av alkoholreklamen framhålla att det i första hand fordrades positiv medverkan från de berörda parternas sida för att en inskränkning i reklamen skulle kunna åstadkommas. Riksdagen underströk vidare departementschefens uttalande, att spritcentralen vid sina förhandlingar med leverantörerna skulle äga viss handlingsfrihet samt att den självfallet därvid borde eftersträva att parternas positiva medverkan vunnas.

Vad beträffar det praktiska förfarings sättet i övrigt föreslog riksdagen att spritcentralen skulle för leverantören av alkoholhaltiga drycker till vårt land framhålla, att det är en förutsättning för affärsförbindelserna, att de iakttagit framställda önskemål om begränsning av reklamen till angivande av märke, ursprung, typ och pris samt om temporärt reklamstopp under övergångstiden.

Av dessa två i viss mån motstridiga uttalanden av riksdagen har Vin- och spritcentralen i första hand tagit fasta på det senare. Hösten 1954 utsändes sålunda från Vin- och spritcentralen ett cirkulär till samtliga leverantörer av alkoholhaltiga drycker, i vilket det helt enkelt föreskrevs, att under en tid av cirka 6 månader med början sannolikt den 1 sept. 1955 skulle överhuvudtaget icke någon alkoholreklam få förekomma för sprit, vin och starköl, och att för tiden därefter skulle reklamen inskränkas till angivande av varans märke, ursprung, typ och pris. I skrivelsen uttalas slutligen den förhoppningen att vederbörande skall efterkomma de önskemål, som spritcentralen sålunda framställt. Man tillfogar dock för säkerhets skull, att därest leverantören icke skulle vilja ställa sig dessa önskemål till efterrättelse, måste spritcentralen minska eller helt upphöra med inköp från sådan leverantör.

Vin- och spritcentralens ifrågavarande skrivelse skiljer sig i sak icke från ett ensidigt utfärdat förbud för alkoholreklam. Det öppna hotet om upphörande av alla inköp från en tredskande leverantör utgör en lika effektiv sanktion som en i särskild lagstiftning om förbud och inskränkning i rätten att reklamera för alkoholhaltiga varor intagen straffpåföljd. Skrivelsen står även i bjärt kontrast mot det av riksdagen framförda önskemålet att Vin- och spritcentralen vid handläggningen av ifrågavarande ärenden skulle vinnlägga sig om att skapa samarbetsvilja och positiv medverkan från berörda parter. Vin- och spritcentralen har visserligen numera tagit upp förhandlingar med bl. a. vinsektionen av Svenska handelsagenters förening men dessa kan icke rubriceras som fria förhandlingar i egentlig mening, då bakom Vin- och spritcentralens krav redan från början framhålls de verkningar ett underlåtet tillmötesgående skulle få. Resultatet av de nu pågående överläggningarna kan således endast bli att vinsektionen tvingas till en överenskommelse vars innehåll de icke haft nämnvärd möjlighet att påverka men vars efter-

Interpellation ang. Spritcentralens åtgärder för begränsning av alkoholreklamen
levnad de förpliktar sig att söka upprätthålla.

Det nykterhetspolitiska intresset har här hävdats alltför ensidigt på bekostnad av de tryckfrihetsrättsliga kraven. Ett smidigare förfaringssätt från Vin- och spritcentralen skulle även ha bildat ett bättre underlag för en öppen och mer förutsättningslös diskussion mellan de berörda parterna om hur den framtida alkoholreklamen lämpligen bör utformas. Så t. ex. hade det väl kunnat övervägas om icke reglerna för reklam för starkvin och svagvin kunde utformas friare än för konjak, whisky, likör, genever, rom och annan starksprit. Reklamen kunde därigenom bli ett nyttigt medel för en ur nykterhetssynpunkt lämplig omfördelning av konsumtionsvarorna mot svagare drycker. En nyansering av reklamen beträffande vissa mer exklusiva drycker som försäljes i så begränsad omfattning att de ur nykterhetens intresse saknar relevans borde ej heller uteslutas.

Under återopande av vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta följande frågor.

1. Anser herr statsrådet att avfattningen av den av Vin- och spritcentralen den 25 augusti 1954 till leverantörer av alkoholhaltiga drycker utsända cirkulärskrivelsen, innefattande temporärt förbud för och framtida begränsning av alkoholreklamen, står i överensstämmelse med tryckfrihetslagens anda?

2. Anser herr statsrådet att de förhandlingar som f. n. förekommer mellan å ena sidan Vin- och spritcentralen och å andra sidan vinsektionen av Svenska handelsagenters förening angående den framtida utformningen av al-

koholreklamen förs på sådant sätt från Vin- och spritcentralens sida, att de icke kommer i konflikt med de intressen tryckfrihetslagen skall bevaka?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 83, angående anslag för budgetåret 1955/56 till bidrag till vissa privatläroverk.

Anmälades och bordlades en av herr *Ohlsson, Ebbe*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom och herr *Wehtje* undertecknad motion, nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Anderson, Carl Albert*, för tiden den 1—den 15 nästkommande mars för utrikes resa.

Herr talmannen meddelade, att nästa sammanträde komme att hållas fredagen den 25 i denna månad med början kl. 14.00 samt att vid nämnda sammanträde, med hänsyn till det ringa arbetsmaterial som föreläge, endast bordläggningens ärenden skulle förekomma.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.44.

In fidem
G. H. Berggren